

SZÍNHÁZ

DRÁMAMELLÉKLET

1986
AUGUSZTUS

VINKÓ JÓZSEF

Egy elkárhozott szürrealista

Néhány szó Roger Vitrac darabja elé

Az irodalomtörténet és a közönség számára egyműves szerző Roger Vitrac, s ez a mű: a *Viktor avagy A gyerekekuralom* is inkább csak a modern drámairodalom második-harmadik vonalában szerepel, szerzőjét hazájában is csak a 'beavatottak ismerik. Vétkes ebben maga Vitrac is, aki a kortársak szerint szelíd, közel kétméteres *szőke óriás* volt, amolyan *óriáscsecsemő* aki nem szerette a felhajtást (pedig elsőként csatlakozott a *Szürrealista Mozgalomhoz, igaz, elsőként is zárták ki*), aki szép verseket írt Apollinaire modorában, közben félfénken, mint általában az igazi óriások, figyelte kortársait, akik „égig ^{erős} balhékba keveredtek, de világkarriert csináltak Bretonnal az élen. Vitrac szelíd volt és melankolikus (*Kaland* című fél-dada, fél-szürrealista újsága három számot épp *hoggy* megért), *sosem* volt elégedett magával, bizonytalankodott, s volt egy súlyos *hibája*: a színházért lelkesedett. A színház pedig a húszas évek 'elején nem nagyon érdekelte a szürrealistákat.

Ma mégis a drámairodalom jelöli ki Vitrac helyét a világ irodalomtörténetében. Darabjait *szokás* három csoportba sorolni: 1. „a tűzvész színház”-korszaka, vagyis a szürrealista esztétika jegyében fogant, első-sorban meghökkenésre és megbotránkozásra törekvő darabok: (*A festő, 1921, Emlékművek, 1922, Csapda kisasszony, 1922, Szabad bejárás, 1922, A szerelem rejtelvei, 1923*); 2. az úgynevezett „polgári komédiák trilógiája” (*a Viktor, 1928, A trafalgari útközet, 1930 és az Apám kardja, 1945-50*), melyekben ugyanaz a fiatal hős szerepel, s végül 3. a görög tragédiák hatására írt darabok, amelyekben Vitrac felhagy a komédiázó kedvvel, s modern *sorstragédia létrehozására* tesz kísérletet (*Les demoiselles du Large, 1933*). Persze, minden hasonló csoportosítás erőltetett, hiszen az olyan színművek, mint *A farkasember, 1934* vagy *A rikkancs, 1936* valójában besorolhatatlanok, valóság és fantázia, álom és realitás tobzódik bennük a legkülönb szürrealista stílusfogásokkal, kezdve az automatikus írástól, a kollázs-technikáig. A vitraci dramaturgiában ugyan-is mindent szabad: a mítosz bulvárparódiával, az álom-esszé görög sorstragédiával keveredhet, *A szerelem rej-*

telmei című — Antonin Artaud rendezte — szabad asszociációsorozatot például „szürrealista drámának” a *Méreg (1922)* című *egyfelvonásost* „szótlan drámának” nevezte szerzőnk. Ez utóbbi olyan, mintha — ötven évvel korábban — egy Bob Wilson-szinopszist tar-

tott a kezünkben.

Mielőtt azonban túlságosan belemélyednénk Vitrac életművének rejtelmeibe 'és ellentmondásaiba, .. s cáfolni vagy igazolni igyekeznénk néhány mai kritikusságát, akik Roger Vitracban Ionesco elődjét, a Jarryba oltott Bernard Shaw-t', a modern színház egyik legfontosabb elődjét látják, szögezzük gyorsan le,

semmit sem tudhatunk addig erről az „elkárhozott szürrealistáról”, ahogy egyetlen monográfiusa, Henri Béhar nevezi, amíg *főművét, a Viktor avagy A gyerekekuralom* című szürrealista vaudeville-t nem olvastuk. A név-összeesés ugyanis nem véletlen: Viktor egyenlő Vitrackal. Pontról pontra bizonyíthatnánk, hogy a *Viktor avagy A gyerekekuralom* önéletrajzi darab 1909-ben, amikor a történet játszódik, Vitrac maga is éppen kilencéves volt, mint a hőse, anyja éppúgy szenvedett férje hűtlenségétől, mint Emília, szülei gazdag polgári családból származtak, Vitrac egyke volt, akárcsak Viktor, sőt egy családi fotón matrózlúzból és rövidnadrágban — lévén ő maga is egy méter nyolcvan — szülei fölé magasodik, akárcsak szindarabbeli hőse.

Mindezeknél persze döntőbbek a szellemi egybeesések, a darab gondolati, társadalomkritikai; filozófiai tartományai.

A *Viktor azon a napon (1909. szeptember 12-én, a fiú születésnapján)* játszódik, amikor a kilencéves kisfiú rádöbben, hogy már semmit sem várhat az élettől, a gyerekkorból néhány óra leforgása alatt eljut az öregségig, hiszen a családon, a fájdalom keresztül meg-ismeri végül a halált is. A darab a gyerekkor drámája. Viktor részben környezete álszentsége, szülei kisszerűsége révén, másrészt Ida Mortemart megjelenésével tulajdonképpen reggeltől estig leéli életét, egyetlen nap alatt megöregszik; az örült éjszaka' valójában a gyermekkor utazása a halálba. Ida Mortemart a Halál jel-képe; ugyanolyan szimbolikus alak; mint Cocteau Orpheuszában a Végzet motoros angyala, személyében Vitrac a mítosz, a végzetet profanizálja, a Kaszás egy Fingóhölgy alakjában jelenik meg Viktornak, s világosítja fel — egy rejtett szexuális aktus folyamán — az élet értelmetlenségéről, ami a filozófiai sikot érinti. A társadalmi sik kisszerűségét Viktor maga érzékeli családjá és környezete viselkedésében. A darab kiáltás szeretetért, kiáltás a gyermekkor tisztaságáért, amit a felnőttek hipokrita társadalmi *beszennyez*. Példa erre Eszter alakja, akinek semmilyen más esélye nincs az életben, mint hogy ugyanolyan frusztrált kis családi nős-ténnyé változzék, mint anyja, Teréz.

A *Viktor nem* hagy kétséget társadalombíró szándékai felől sem. A főszereplők családészmenye, a *mel* lékszereplők idült patriotizmusa, gondolkodásmódjuk sekélyessége, az a reneteg közhely, amit beszéd közben használnak; 'mind-mind Ionesco későbbi technikáját idézi.

Vitrac még arra is ügyel, hogy ne riassza el rögvést az előadás első pillanatában a nézőt; a Viktor szabályos Feydeau-bohózatnak indul, középfajú Strindberg színműként folytatódik, majd szürrealista végzetdrámába torkollik. A cselédlány felkiáltása a darab végén szinte összefoglalása Vitrac stílusbravúrnak, a szóviccekből, szürrealista álomjelenetekből, kollázsokból komponált szürrealista vaudeville tiszta tragédiába torkollik, igaz, szerzőnk ügyel rá, hogy egy pillanatig se hatódjunk meg, itt minden kisszerű és neveléses.

A darabot először az Alfred Jarry Színház mutatta be 1928-ban, Antonin Artaud rendezésében. A kritika elnéző, vállveregető lekezeléssel fogadta a szürrealizmus maig egyetlen színházi kísérletét. Később közvetlenül a második világháború után, 1946-ban újították fel, Michel de Ré, rendezésében. Ez az előadás nem hozott sok örömet az akkor

negyvenhat éves szerző-nek, a kritikusak egyöntetűen elkésett polgárpukkasztó

avantgarde darabnak minősítették. A diadalt, a Viktor igazi föltámadását 1962-ben már nem érthette meg az ötvenkét éves korában elhunyt szerző. 1962-ben a híres drámaíró, a korábbi barát, Jean Anouilh állította színre a darabot nagyvonalúan és intelligensen. A kritika ezt a bemutatót Beckett Godot-ra *várva* és Genet *Négerék című* darabjaival egyenértékűnek tekin-

tette, s a Roger Vitrac-reneszánsz kezdetét vehette. Egymás után adták ki addig publikálatlan darabjait, életművét (a patinás Gallimard kiadónál), s tüzték mű-sorra színdarabjait. A *Viktor avagy A gyerekekuralom* azóta is műsoron szerepel francia és európai színpadokon : egy kis szürrealista izgalmat csempészve az *el-meszesedett* színházi szerkezetbe.

ROGES VITRAC

Viktor avagy A gyerekekuralom

Komédia három felvonásban

Magyar színpadra alkalmazta

VINKÓ JÓZSEF

SZEREPLŐK

VIKTOR, *kilencéves*
KÁROLY, *Viktor apja*
EMÍLIA, *Viktor anyja* LILI,
a cselédlányuk

ESZTER, *hatéves, a szomszéd kislány*

ANTAL, *Eszter apja*

TERÉZ, *Eszter anyja*

MÁRIA, *a szobalányuk*

LOUSEGUR, *tábornok* IDA

MORTEMART A NÉMA

HÖLGY

A DOKTOR

ELSŐ FELVONÁS

A felvonás Paumelle-ék ebédlőjében játszódik, Párizsban, 1909. szeptember 12-én nyolctól éjfélig

Első jelenet Lili

terít, Viktor nem tágít a sarkából

VIKTOR ...és áldott a te belednek gyümölcse ... LILI ...először is nem a belednek a gyümölcse ál-

dott, hanem a méhedé ! Méhedet kell mondani. VIKTOR Az lehet, hogy méhedet kell, de a „beled”

sokkal szemléletesebb.

LILI Elég legyen, Viktor! Szamárságokat locsogsz. VIKTOR

Te magad vagy számár!

LILI Az anyád...

VIKTOR ...jóraivaló asszony.

LILI Az anyád, ha hallaná ...

VIKTOR Csak azt mondtam, hogy jóraivaló! Ó! Ha tudnád, mennyire jóraivaló. Nagyon, nagyon jóraivaló! LILI Azt hiszed, tréfálok?

VIKTOR Miért, talán nem szerethetem az *anyámat*? LILI Viktor !

VIKTOR Und !

LILI Viktor, ma vagy kilencéves ! Majdnem kész férfi !

VIKTOR Akkor jövőre már teljesen kész férfi leszek? Mi, te kis tuszkológép? !

LILI Viselkedj okosan!

VIKTOR Akkor kurvának *kellene*, hogy taralak...

Lili pofon vágja, Viktor folytatja

...hacsak .nem vagy hajlandó... Újabb

pofon

...nekem is éppúgy hanyatt feküdni, mint a többiek-nek.

Újabb pofon

LILI Te kis takonypóc !

VIKTOR Tagadd le, hogy hanyatt dóltél az apámnak! LILI Tűnj innen vagy megfojtalak!

VIKTOR Az én kis tuszkológépem megfojt engem? Ugyan !

Éppen engem?

LILI Ebben a korban a legkegyetlenebbek!

VIKTOR Te háromszor vagy ebben a korban, Lilike . . . LILI

Hallgass, könyörgök, hallgass! (*Kifelé néz*) VIKTOR (*felvesz egy kristály poharat*) Látod ezt a po-

harat, Lili?

LILI Mi van vele?

VIKTOR Valódi baccarat-i kristály! Legalábbis anyám minden vendégének ezt mondja. Egyedi darab, tehát roppantul sokat ér. Azt hiszem, jobb lett volna, ha rögtön ezzel kezdem. Figyelj ide. Kilencéves vagyok, és a mai napig úgy viselkedtem, mint egy mintagyerek. Semmi olyat nem tettem, amit megtiltottak. Apám folyton hajtogatja is: „Ez egy mintagyerek, a család öröme, jutalmat érdemel, és boldogok vagyunk, hogy áldozatot hozhatunk érte.” Anyám ilyen-kor hozzát teszi, hogy ő vért izzad értem, de a vér a családban marad, és nem válik *vízzé*. Állíthatom, hogy a mai napig tökéletesen viselkedtem. Például mindig kigomboltam a nadrágomat, ha pisilnem kellett . . .

LILI Ó!...

VIKTOR ...ahogy szoktattak, és az ujjamat sem dugtam soha a lányok fenekébe . . .

LILI Hallgass, szörnyeteg!

VIKTOR ...ahogy az osztálytársam. Lucien Paradis szokta. Ha majd ő is kilencéves lesz. lehet. hogy meg-gyónja, ha meri. De most, szeptember 12-én, Szent Leontinus napján, nyomatékosan kijelentem, hogy nem várok még egy évig arra, hogy férfi legyek. Most rögtön teszek valami olyat, amit soha nem tettem.

LILI Nézzenek oda!

VIKTOR Igen! Valami újat! A kurva életbe!

LILI Ha ezt a szüleid hallanák!

VIKTOR A kristály még mindig törekeny, a kezemben van. De vajon melyik a törekenyebb?

LILI Viktor! Össze ne merd törni azt a poharat! VIKTOR Ha az a pohár leesik, és eltörik, a Paumelle

család, amelynek egyetlen örököse vagyok, szegé-nyebb lesz háromezer frankkal.

LILI Képes rá és összetöri.

VIKTOR Nyugodj meg, nem töröm ... (Visszateszi a *poharat* az asztalra) Pontosabban nem a poharat. Inkább ezt a *vázát!* (*Meglöki az egyik állványt, amin egy porcelánváza áll. A váza leesik, és összetörik*) Na, most legalább tízezer frankkal csökkent az örökségem.

LILI Hiszen ez megörült! Örült vagy, Viktor! Össze-törni egy ilyen csodálatos *vázát*.

VIKTOR *Vázát?* De hiszen ez egy tojás! Lelökte a lovacska. Nem láttad a lovacskát? (Utánozza az apja *hangját, aki gagyog*) *Mi ez, papuka?* (Az apja *hangján*) *Ez a lovacska tojása, ez egy naaagy, naaagy pacikaka !*

LILI Semmi sem szent előtte! És azt hiszik, hogy lelki-furdalása van? Csodát! Készakarva lökted le! VIKTOR Én?

Mit csináltam már megint?

LILI Ne játszd a hülyét! (Utánozza) Mit csináltam már megint?

VIKTOR Talán te, Lilikém! Te épp most törted össze ezt a porcelánvázát.

LILI Micsoda? Van merszed rám kenni, amit te csinál-tál, itt az orrom előtt, készakarva?!

VIKTOR Pontosan.

LILI Hát majd megmondom, hogy te voltál.
VIKTOR Nem fogják elhinni!
LILI Nem fogják elhinni?
VIKTOR Nem bizony.
LILI És miért nem?
VIKTOR Majd meglátod ...
LILI Szeretném, ha megmondanád, miért ne hinnék el.
VIKTOR Majd meglátod ...
LILI De hiszen ez rémes ! Förtelmes ! Megbántottalak,
kicsi Viktor? Hát nem voltam hozzád mindig kedves,
nem igyekeztem alkalmazkodni hozzád...?
VIKTOR Sohasem alkalmazkodtál.
LILI Az isten szerelmére, mi történt veled? Beteg vagy?
VIKTOR Kilencéves vagyok. Van egy apám, egy anyám, egy cselédem. Egy felhúzható hadihajóm, amit, ha el-indítok, lead két lövést, majd visszaúszik hozzám. Saját fogkefém van, piros a nyele. Az apámé a kék nyelű. Az anyámé a fehér. Van egy tűzoltósisakom, meg minden, ami kell hozzá, az életmentő érem, a lakkozott derékszíj, a tűzoltócsáklya. Van étvágyam. Van rendes orrom. A tekintetem ellenállhatatlan, a kezem üres, mert még kicsi vagyok. Van egy takarékbetétkönyvem, amibe a keresztelóm napján Oktáv nagybácsi betett öt frankot, a kezelési költségekkel együtt hét frankjába került az egész. Négyéves koromban kanyaróm is volt, de meggyógyultam orvosi beavatkozás nélkül. Azóta nem voltam beteg. A látásom jó, az ítéletem tiszta, és erről a sajnálatos esetről, amit elkövettél, a legapróbb részletekig beszámolok. A családi tanács majd határoz.
LILI (sírva) Ehhez nincs jogod! Ez igazságtalan. Ha van szíved, megmondod, hogy te voltál. Minden őszin-te és becsületes kisfiú így tenne a helyedben.
VIKTOR Nem vagyok kisfiú, és nem vádolhatom magamat, csak mert ügyetlen voltál, és eltörted ezt az ósdi köcsögöt.
LILI Hát jó! Majd meglátjuk!
VIKTOR Fenyegetsz?! Vigyázz, Lili, mindjárt összetöröm a másikat is !
LILI (zokog) Jaj nekem! Egy ilyen okos, szelid kisfiú, mi történhetett vele egyszerre?
VIKTOR Á, úgysem értenéd meg! Nem értheted, mert buta vagy, ütődött és paránza. Én nem vádolkok! Mihelyst belép az anyám, és meglátja a cserepeket, úgyis rád támad, te pedig, amilyen gyáva vagy, hebegni fogsz, bocsánatért esedezel, ahelyett, hogy el-küldenéd a gúgygő naagy, naaagy pacikakakájába.
LILI Azt akarja, hogy sértegessem az anyját!
VIKTOR De hiszen nem a te anyád.
LILI (újra zokogni kezd) Én nem tudom, mi történik itt. Nem értem az egészet.
VIKTOR Mindjárt megérted. Jóllehet, nem én törtem el ezt a vacakot ...
LILI Ó !
VIKTOR ...még magamra vállalhatnám! Meg is tenném szívesen, csak hogy úgysem hinnék el.
LILI Hogyhogy nem?
VIKTOR Nem hinnék el, mert én még soha életemben nem törtem el semmit. Se a zongorát, se a cumisüveget. Ezzel szemben te leejtetted a teáskannát, a likőrösüveget, leverted a faliórát ésatöbbi. Ha magamra vállalom, az apám azt mondja majd: „Drága gyermek, menteni akarja Lilit!” Az anyám: „Viktor, szép dolog a betyárbecsület, de Lilinek fel is üt, le is üt!” Mivel vendégek lesznek, valószínűleg megüszöd ennyivel. Láthatod, összetörted a vázát, és én nem tehetek érted semmit, de semmit! Ha nem lehetek bűnös, akkor nem is törhettem el. Logikus, ugye?
LILI Pedig te törted el!
VIKTOR De nem tudod bebizonyítani. (Szünet) Persze, azt is mondhatnám, hogy a ló lökte le a farával ... LILI A ló?
VIKTOR Hát persze, az a bizonyos paci a pacikakával. Ha hároméves volnék, mondhatnám, de kilencéves vagyok, és rettenetesen intelligens.
LILI Bárcsak a poharat törtem volna össze... VIKTOR Rettenetesen intelligens vagyok. (Közelebb megy Lilihez, és az apja hangját utánozza) Ne sirjon, Lili, ne sirjon, kedves gyermekem ! LILI Viktor! Megörültél?

VIKTOR (ugyanúgy) Kérem, ne sirjon! A feleségem ej akarja bocsátani magát, de a feleségem itt nem parancsol. Itt én vagyok az úr. És a feleségem szeret engem, no, persze, nem annyira, mint én magat. Majd közbenjárom az érdekében, gyermekem, és máris nyert úgy van. Te kis töltött galamb! (Átöleli) Majd én megmentem magat. Számíthat rám, hajnalban majd bemegek a szobájába a jó hírrel. Te, te kis szopós bárány! Dávid király rózsája! Pásztorleányka! (Felpattan, felemeli a karjait, és üvöltöni kezd) Könyörögj érettünk, könyörögj érettünk! (Majd vihogni kezd)
LILI (magában beszél, dühösen) Nem, ezt már nem. Elmegyek. Csomagolok, és megyek. Viktor megörült. Egy gyerek nem viselkedik így.
VIKTOR Nincs itt semmiféle gyerek! Sosem is volt! LILI (ugyanúgy) Rohadt ház! Megyek. Most már ,n mondom, hogy megyek. Kész, passz. És még csak kilencéves. És ígéret, a tetűpalánta.
VIKTOR Mindig megtartom, amit ígérek, nyugodj meg, nem lesz semmi bajod. Maradj.
LILI Nem.
VIKTOR (ismét az apja modorában) De. Itt maradsz! Itt marad, drágaságom. Pempókém, cuncimókusom, üszöborjúcskám...
LILI Hát jó! Maradok! Azt hiszed, hogy megfingat-hatsz, 'te koszos csibész! Majd meglátjuk. Megfizetsz még ezért, annyit mondhatok!
VIKTOR (kedvesen átöleli) Menj, nem haragszom rád, Lili, és senki sem fog molesztálni, esküszöm... Tudod, rettenetesen intelligens vagyok. Pechedre veled akadtam ina össze elsőnek.

Lili sírva kimegy

Második jelenet

Viktor egyedül

VIKTOR (leül, a fejét a kezébe temeti, és néhány másodpercig szótlán marad) Ret-te-ne-te-sen... intelligens. (Szünet) Ma éjjel a kertben, a tujabokor alatt megláttam a nagybátyámat, a képviselő urat, aki civilben medvétáncoltató. Ott állt hóféhéren, kezében hóféhér puská, mint valami márványszobor. Odaléptem hozzá, de csak olyan messzire, hogy ne érjen el. Mert, ha elér, akkor rögtön megsimogatja a kobakomat, és kijelenti: „Igazi Paumelle vagy, rám hasonlítasz!”... Emlékszem, tavaly július 14-én elkaptok bennünket a zivatar. A csendőrök zászlai úgy csattogtak a szélben, hogy megbokrosodtak a lovak. Nevettünk. Apám fekete kesztyűben tartotta a gyeplőt, óriásit villámlott... olyan alakja volt a villámnak, mint a La Manche-csatorna körvonalainak. Ujjaimmal követtem az esőben. A képviselő a medvét nyugtatgatta, és azt mondta: „Viktor, te ret-te-ne-te-sen intelli...”

Belép Eszter

Harmadik jelenet

Viktor, Eszter

ESZTER Szervusz Viktor! Boldog születésnapot kívánok. (Megpuszítja)
VIKTOR Ja, te vagy? Szia, Eszter. (Szünet) Köszönöm.
ESZTER Nincs mit.
VIKTOR Nincs mit? Akkor minek mondtad?
ESZTER Azt szokták mondani: nincs mit.'
VIKTOR Ja. Nálunk úgy szokták: semmiség az egész.
ESZTER Túl hosszú.
VIKTOR Figyelj ide, Eszter, ne foglalkozz velem, jó! Hagyj békén. Babázzál. Simogasd a macskákat, szeresd az új barátodat, mint tenmagadat, légy szótfogadó, abban a reményben, hogy hamarosan jó feleség és jó anya leszel.
ESZTER Már nem szeretsz engem? Csúnya!
VIKTOR Nem érted. Sajnos, te ,sem érted. Pont olyan vagy, mint Lili. Képzeld, az imént Lili összetörte a

vázát, és ezért majd elbocsátják, mert ráadásul még rám is akarja fogni.
ESZTER És nem te voltál?
VIKTOR Persze, hogy nem. Ha én lettem volna, akkor nem dicsekednék vele.
ESZTER Ez igaz. (Szünet) Szegény Lili!
VIKTOR Felejtsd el. Tudok egy isteni történetet. El-meséljem?
ESZTER Mi az hogy ! Gyorsan!
VIKTOR Ismered Pierre Dusséne-t, ugye? Persze, hogy ismered, tudod, amelyik azzal a nagy bottal jár, és összefogdossa a kigyókat. Na! Tegnap este kiszöktem vele.
ESZTER Lili nélkül?
VIKTOR Lili is jött, de megdobáltuk kövel, és elkergettük. Nem dicsekszik vele. A markomban tartom. A nővérénél várt meg, amíg elmentünk a vásárcsarnokba a kabarába.
ESZTER Milyen mázlid van, Viktor!
VIKTOR Béke, nyugalom! Csodálatos volt. (Ahogy meséli, utánozni kezdi a komédiásokat) Egy nagy piros függöny előtt, telis-tele pillangóval, egy tollas arcú férfi hempergett egy nő előtt, aki egy kecskén ült, és hatalmas keresztet tartott a kezében.
ESZTER Tényleg?
VIKTOR Igen. És közben azt énekelte:
Szeret vagy nem szeret
Nekem az egyremegy
Szeret vagy nem szeret
Nem izgat engemet
Csak adja meg kiskegyed
Nekem azt a nagy kegyet
Hogy a kecskéje megett
Ehessem a legyeket.
ESZTER Fenséges!
VIKTOR Mi az hogy! Magneau asszony lánya, fenséges! De mindez semmi. Amikor vége volt az előadás-nak, hátramentünk, és belestünk a ponyva alá.
ESZTER Hüha! És mit láttatok?
VIKTOR A tollas férfi a hátán feküdt, és szopta a kecske tőgyét.
ESZTER És a nő?
VIKTOR A nő kenyeret majszolt.

Hosszú szünet

ESZTER Ide hallgass, Viktor, nekem is el kell mesél-nem valamit.
VIKTOR Na végre!
ESZTER Hogyhogy, na végre?
VIKTOR Semmi, csak úgy mondtam.
ESZTER Hasonlít a tiedhez.
VIKTOR Bolhát ültetted a fülembel!
ESZTER A papádról van szó.
VIKTOR Ejha!
ESZTER Meg a mamámról.
VIKTOR Nocsak, bicsak! Magneau asszony! A szent Teréz !
(Nevet)
ESZTER Nem mondom el, ha kinevetsz!
VIKTOR Dehogy nevetlek, csak hát azt mondtad, hogy hasonlít a két történet, és én magam elé képzeltem a mamádat, a papámat meg a kecskét... igazán elragadó!
ESZTER Köszönöm. (Megcsókolja) Épp a mama térdén ültem a szalonban, és a fülbevalójával játszadoztam
— a fületem épp aznap fűrták ki —, gyűjtanánk gyertyát, mondtam neki, de nem akarta. Akkor csöngettek. A mamám felugrott, én meg fejfel előre a földre. Erre az anyám rám kiáltott: „Nem tudsz vigyázni, hülye!” A hülye az én voltam. És piiff-puff
— lekevert két pofont ...
VIKTOR Gyűrüvel az ujján?
ESZTER Persze. Végigkarcolta az arcomat, de a fülbe-valója a markomban maradt. Mit gondolsz, ki csengetett?
VIKTOR Az apám!
ESZTER Pontosan.
VIKTOR „Menj, feküdj le!”
ESZTER „Még nem vagyok álmos!” Ha jön valaki, mindig le kell feküdnöm.
VIKTOR És sokan járnak hozzátok?

ESZTER Nem. Csak Paumelle úr.
VIKTOR Az apám. Szép ember, ugye?
ESZTER Hogy szép? De hiszen teljesen csupas!
VIKTOR Úgy érted, meztelen?
ESZTER Dehogy ! Csak az arca meg a keze !
VIKTOR O, te mamlasz! Folytasd!
ESZTER Szóval, maradok, erre odaadnak egy mese-könyvet, miközben ők: „Jó napot, Károly, jó napot, Te-réz! Hát a mi kedves Antalunk hól marad?” A papa aludt. Leültek a kanapéra, szorosan egymás mellé, s a következőket hallottam. A mamám : „Nyughassál, Kutyuskám, ne ízélj !” A papád : „Csirkehús-csirkehús-csirkehús...” Az anyám: „Ne csináld, csödör-kém, zsbogok!” Vagy valami hasonló. A tiéd: „Engedj be, engedj be, engedj be ...” Az enyémm: „De hát a férjem bármikor beléphet!” A tiéd: „Az a löttyedt szafaládé? Már alszik.” A szafaládében biztos vagyok, de lehet, hogy nem löttyedt volt.
VIKTOR Ennyi az egész?
ESZTER A mamám bögni kezdett, mire a papád fel-ugrott, és bevágta maga mögött az ajtót.
VIKTOR Aztán?
ESZTER Aztán bejött a papám hálóingben, odament a kanapéhoz, és azt mondta: „Nem érzem jól magam.” „Én sem” — válaszolta a mamám, és reszketett. Mire a papám odatérdelt a lábaihoz, és üvöltöni kezdett, ahogy szokott: „Te csiratehén! (Térdepel) Hát mit vétettem én? Ó, Bazaine!”, s mivel az orvos azt tanácsolta, nehogy ellentmondjon, a mamám (kiment, és mindnyájan lefeküdtünk.
VIKTOR (felugrik, és kiabálni kezd, mintha megőrült volna) A rohadt életbe! Hiszen már mindent meg-próbáltam, az üllöt, a vasat, a sarlót, a kalapácsot, a tollat, a gőzszelepet, a szerelmet, most éppen a szerelmet. És ott van még az apám hegymászó bakancsa is, meg a tisztességes nők erénye, amit a hálószobában szokás elveszíteni. (Szavalni kezd)
Kis kertemben uborka,
Reá kapott a róka.
Megállj, róka, megleslek,
Az ágyamba vitetlek!
(Bejelent) Hölgyeim és uraim! Attrakció! Íme, itt lát-ható. „A Vásott Kölyök, a Gonosz Apa, a Jóságos Anya, a Házasságtörő Asszony, a Felszarvazott Férj s a vén Bazaine! Éljen a fecske! A tűzok, a paradicsommadár, a kakadu, a barázdabillegető. Éljen a káros süllő és a sáros küllő! (Hangot vált, és Eszterhez, aki döbbenet bámul) Éljen Antal!
ESZTER Éljen a papa! (Sírva fakad)
VIKTOR De jólesett!
ESZTER (sikoltva) Félek tőled, Viktor! (Újra sírva fakad)

Belép Károly, Emília és Teréz Negyedik

jelenet Viktor, Eszter, Károly,
Emília, Teréz

EMÍLIA (belépve felkiált) Károly!
KÁROLY Tessék, drágám!
EMÍLIA (a cserepekre mutat) A fajansz!
KÁROLY ÉS TERÉZ Ó !
KÁROLY Viktor, ki törte el?
EMÍLIA Még kérdés? Ez már több a soknál. Hol van Lili?
KÁROLY Lili volt?
VIKTOR Nem ! Eszter!
TERÉZ Te voltál, Eszter?
VIKTOR Láthatja, még most is sír ...

Ötödik jelenet

Voltak és Lili

VIKTOR (Lilinek) Azt hiszik, hogy te törted össze a vázát!
Mondd meg az igazat, te voltál?
LILI Nem.
VIKTOR Eszter volt. Sajnos, azt mondtam neki, hogy ez nem váza, hanem pacitójás, s miközben hátat for-

ditottam, ő feltörte, hogy megnézzé, van-e benne kis-paci:
Gyia! Gyia!
EMÍLIA (*Károlynak*) Tessék, ez is a hülye tréfáidnak az
eredménye!
KÁROLY De hiszen nem Viktor törte el!
EMÍLIA Persze, hogy nem! Azt lesheted, hogy beugorjon a
hülye meséidnek!

kimegy

Hatodik jelenet

Többiek, Lili kivételével

TERÉZ Eszter, gyere ide!

Eszter nem mozdul

Nem hallottad? Azt mondtam, gyere ide!

Eszter nem mozdul

Szóval azt akarod, hogy én menjek? Így is jó!

(*Odamegy*) Tessék! (*Felpofozza*)
VIKTOR Bocsánat, asszonyom, lehúzta a gyűrűjét?
KÁROLY Viktor! Mit avatkozol bele?
EMÍLIA (*Teréznek*) A drága gyermek csak attól félt, hogy netán
felsebzi Eszter arcát a briliáns.
TERÉZ (*zavarban*) Igaza van, drága barátnőm, csak-hogy ez a
kis takonypóc nagyon elszemtelenedett, és ez igen ritka,
értékes váza volt. ugyebár?
KÁROLY Istenkém, Teréz, én vagyok az oka, nem kel-lett
volna azt mondanom Viktornak, hogy a váza olyan, mint a
lőtojás. Majd én rendezem az ügyet.
VIKTOR Annál is inkább, mert ezek a vázák, bármilyen
hasasak is, sokkal törékenyebbek, mint a maga *gyűrűje*
vagy mondjuk a fülbevalója, nem igaz, asszonyom?
TERÉZ (*elpirul*) Ha jól emlékszem, fülbevalóval még sohasem
pofoztam fel a lányomat!
EMÍLIA Viktor, honnan szeded ezeket ,a badarságokat?
(*Teréznek*) Nagyon jól megfelelt neki, Teréz, és ne
haragudjék rá, de az az elvem, hogy nem szabad
belefojtani a gyermekekbe semmit.
VIKTOR Higgye el, asszonyom, Eszter eléggé megbűnhődött,
és mivel ma van a születésnapom, kérem, bocsásson meg
neki.
KÁROLY Bravó, Viktor! Csókolja meg a lányát, Te-réz, és
felejtjük el az egészet.
EMÍLIA Gyere ide, fiam, gyere ! Nesze, itt van tíz frank.
TERÉZ (*halkan Eszternek*) Megmondanád, miért törted el?
ESZTER (*már nem sír*) Mert Viktor ma kilencéves. TERÉZ
Igen? Hát akkor nesze! (*Felpofozza*) MINDNYÁJAN Ó!
TERÉZ Bocsáss meg, Viktorkám, ma este ez volt az utolsó,
nem bírtam ellenállni a kísértésnek.

*Eszter nem mozdul. Viktor odamegy hozzá, félrehúzza egy
sarokba, és pusmognak*

KÁROLY Ejnye, ejnye, csak nem fogjuk megkeseríteni a mi
kis családi ünnepünket sirással-rivással?! Antal hol késik?
És a tábornok?
TERÉZ Szívesebben vettem volna, ha Antal otthon marad, 'de
nagyon erősködött, hogy ájtjön.
EMÍLIA Mit mond, Teréz? Otthon hagyni Antalt? Vigasztalan
lettem volna, édesem, nem is szólva Viktorról, aki bizonyára
megharagudott volna.
TERÉZ Igen, igen, de tudja, elég lehangoló látvány. EMÍLIA
Kicsoda?
KÁROLY Hát Antal... Bizony, édes Emiliám, Antal ... TERÉZ
Őrült.
EMÍLIA Őrült?
TERÉZ Sajnos.
EMÍLIA Borzasztó!
KÁROLY Ugyan, Emília, ne játszd meg magad! Nagyon jól
tudod, hogy a mi szegény Antalunknak rohamai

vannak. Méghozzá mind sűrűbben ! Teréz egyre
nyugtalanabb. Ma különösen megrémült szegényke. TERÉZ
Így igaz.
EMÍLIA Ugyan, Teréz, az ember nem bolondul meg máról
holnapra!
VIKTOR (*aki hallgatózott*) Dehogynem! (*Mindenki feléje fordul*)
Máról holnapra. Egy szép nap egyszer csak felszedi a palát
a háztetőről, mint a falevelet, céloz velük, és a legszebb nők
véres csipkeszeletekké alakulnak, miközben a folyók
táncolni kezdenek, mintha kígyóbüvölő varázsolta volna el
őket. És az ember, vadállatokból álló törzstisztjei körében
rohamra indul a város élén, háta mögött a házakkal,
amelyek szoros rendben haladnak, mint a lőszeres kocsik.
A virágok bóbítát nevelnek. Az erdők félre-állnak az útból.
Tízmillió kéz szárnyra kél. És a bú-torokból zene lesz, az
ágyúkból illat, egyik pillanatról a másikra! És vezényli az
egészet.

Mindenki döbbenten bámulja Viktort

KÁROLY Viktor! Mi történt? Mi van veled?
VIKTOR Káprázik a szemem.
EMÍLIA Még sosem láttam ilyenek. Rosszul vagy, Viktor?
Felelj ! Nem akarsz inni valamit? Várj, rá-cseppentek egy
korty mézfűteát erre a kockacukorral! Gyere, kapd be!
VIKTOR (*hirtelen kirobban belőle a nevetés*) *Antalról*
beszéltetek, nem? Hogy nemsokára idejön? Meg hogy beteg.
Jellemző, ha valaki betegségről beszél, az anyám mindigárt
engem hisz betegnek.
KÁROLY Elég a bohóckodásból! Azonnal magyarázd meg, mit
beszéltél itt összevissza?
VIKTOR De hiszen semmi az egész, papácska! Őrültnek
tettettem magamat! Ennyi az egész.
KÁROLY Tapintatlan voltál Terézzel szemben. Azonnal kérj
tőle bocsánatot!
ESZTER Megtiltom, hogy bocsánatot kérjen!
MINDENKI Tessék? Micsoda?
ESZTER Megtiltom.
KÁROLY És miért tiltja meg a kisasszony, ha szabad
érdeklődnöm?
ESZTER Nem tudom. De nem akarom, hogy bocsánatot
kérjen. Nekem sem kellett bocsánatot kérnem. amikor
eltörtém a vázát.
TERÉZ Rendben van, ne kérjen bocsánatot. Most legalább
láthatják, milyen megátalkodott kis boszorkány! De azt
nagyon szeretném, ha Viktor megmagyarázná hagymázos
szavait. Mert azt hiszem, az egészből senki nem értett
semmit.
VIKTOR Hát valóban nem értették?
TERÉZ Hitünkre, nem !
VIKTOR Nos, egyszerűen csak összekevertem a házi
feladatomban mondatait.

Csönd, majd erőltetett nevetéssel

KÁROLY A betyár mindenét! Megéri a pénzét, mi, a
csirkefogó?! De hát benne is kell hogy legyen valami
hiba, egyébként annyira tökéletes. Ezt mondta tegnap az
osztályfőnöke is, akivel az utcán összetalálkoztam.
Ez a fiú, ha nem jön közbe semmi, még sokra viheti.
Rettenetesen intelligens. Hallja, Teréz, rettenetesen! TERÉZ
Persze, hogy hallom, rettenetes!

Beront Antal, mint valami szélvész

Hetedik jelenet Voltak,

valamint Antal

ANTAL Jó estét mindenkinek! Hol van? (*Keresi Viktort*) Á, itt
vagy! Úgy nő, mint a bolondgomba. Hány éves is vagy most?
Kilenc! És máris egy-nyolcvan magas! Mennyit nyomsz? Nem
tudod? Helytelen. Aki tudja, hogy mennyit nyom, az
tisztában van a lehetőségeivel. És aki tisztában van, azt nem
teszik tisztába, ugyebár. Bármennyit nyom is. 0, Károly,
stramm fiatalok van. Hasonlít Bolvanira. Igen, a béka-
idomárra. Vicces, ugye? (*Csönd*) És maga, kedves Emília, ma
is szomorkodik? Unalmas lehet. Miként

a világ is unalmas. De nicsak! Ohohó! Széttöritek a berendezést? Gratulálok, Károly, éljen a kalapács, Bár ami engem illet, jobb szeretem a tűzvészt, sokkal dallamosabb. De hát, ugye, izlések és pofonok, mint tudjuk... jó estét, Teréz. *(Megcsókolja a feleségét)* Ejnye, még sem csókolsz? Nem csókol meg. Meg-jegyzem, sohasem csókol meg. Csák tudnám, hogy miért? Nyilván elszámítottam magamat. No, nézzük csak: tizenegyezer puská, háromszáz löveg, valamint az örömtűz a lobogókon. Micsoda strapa! Jé! Hát a kis markotányoslány is itt van? Legmélyebb katonai hódolatom, Eszter kisasszony. Éljen a főkonzul! *(Éne-keelni kezd)*

Szép markotányoslány, ram-ta-ta-ram,

A férj nyakába áll, ram-ta-ta-ram.

(Megcsókolja a lányát) örülök, hogy mindnyájan ilyen jó színben vagytok. Főleg te, Károly. A múlt héten olyan sápadt voltál. Mondd csak, öregem, nem vagy te szerelmes? Nem? Csak tréfáltam! Kedves Emília, sajnos magácskáknak nem gratulálhatok. Hogyhogy nem bírja ezt a csődört féken tartani? Vegyen példát rólunk. Gyerünk, Teréz, most mutasd meg, hogy mi van a pucádban! Nyomás, riszáld magadat, meg a többi, a kacsingatások, az ujjbirizga, a dörzsölődések, tudod, s a legvégén azok a cuppantások... Rajta!

KÁROLY Kedves barátom, azt hiszem... jót tenne egy korty kínabor, fogja ...

EMÍLIA Igen, nyilvánvalóan ...

TERÉZ *(Antalnak)* Az isten szerelmére, könyörgök, hallgassál. Ne csinálj jelenetet a gyerekek előtt. Gyere, ülj le! Nyugodj meg!

ANTAL Ó, köszönöm a jóságukat. *(Lehuppan valamire)*

VIKTOR Magneau bácsi, Magneau bácsi!

ANTAL Mit akarsz, kisfiam?

VIKTOR Azt akarom, hogy mesélj valamit Bazaine tábornagról!

MINDNYÁJAN Ó! Viktor!

ANTAL *(mint valami bemagolt leckét)* „Ba-zaine, Francois-Achilles tábornagy, született Versailles, 1811. február 13., meghalt Madrid, 1888. szeptember 22-én. Afrikában képezték ki tisztnek, 1850-ben ezredes lett. A krími hadjáratban dandárt vezetett, és vitézségéért. soron kívül hadosztálytábornokká léptették elő. A porosz-francia háborúban gyalázatos árulóként viselkedett, hadseregét (százhetvenezer fő és négyszáz-huszonhét ágyú) a poroszok kezére játszotta. A haditörvényszék 1873. december 10-én lefokozásra és halálra ítélte, de a felesége segítségével megszökött a börtönből, és Spanyolországba menekült. Hiába volt jó hadvezér, piszkos áruló volt! Piszkos áruló! Róla szóló irodalom: Bazaine és a Rajna-hadtest, Bazaine és a kapituláció, Az igazság a Bazaine-ügyről, A metzi generális, A Bazaine-legenda, A főnévi igenév szerepe Bazaine szó*incsében — tudományos disszertáció stb.

TERÉZ Micsoda szégyen! Micsoda szégyen! *(Kezébe temeti az arcát)*

KÁROLY Ugyan, Teréz, dehogyis. Higgye el, nagyon élveztem ...

EMÍLIA Na, de Károly, kérlek szépen!

VIKTOR Köszönöm, Magneau bácsi, köszönöm.

KÁROLY Most már elég legyen, Viktor, te szántszándékkal ugratod Magneau urat! *(Félrehúzza)* Tudod jól, hogy Magneau úr beteg. Igazán tekintettel lehet-nél Magneau asszonyra és Eszterre!

VIKTOR De hiszen éppen Eszter mesélte, hogy Bazaine a kedvenc témája, én csak jót akartam.

TERÉZ *(aki mindent hallott)* Úgy?! Szóval ebben is te vagy ludas! Gyere ide! *(Eszter odamegy, az anyja fel-pofozza)*

KÁROLY *(Emiliának)* Különös ma ez a gyerek, nem gondolod?

EMÍLIA Egy szót sem értek az egészéből. Lehet, hogy Antal betegsége ragályos? Ahogy Viktor viselkedik.

KÁROLY Igen, csak hogy Antal %z imént itt sem volt, és Viktor mindenféle sületlenséget fecsegett össze ...

EMÍLIA Az igaz, hogy még nem volt itt, de Viktor tudta, hogy jön. Meg kell mondjam, hogy engem nagyon nyugtalanít ez az egész.

TERÉZ *(odamegy Emiliához)* Bocsásson meg, kedve-sem, sejtettem volna előre.

EMÍLIA Ugyan, drágám! Mindnyájunknak megvan a maga keresztye, és boldogok vagyunk, ha a magáét megosztja velünk.

TERÉZ *(megcsókolja)* Drága, egyetlen barátném! ANTAL *(a legtermészetesebb hangon)* Bocsássonak meg,

azt hiszem, kissé elkapattam magamat. De nagyon szédültem. Remélem, nem sértettem meg senkit. KAROLY Ugyan, édes öregem, spongyát rá! Vegyük

olybá, mintha álmában beszélt volna. Felejtjük el.

Remélem, most már jobban érzi magát.

ANTAL Kitünően.

KÁROLY Pompás.

ESZTER Éljen a papa!

ANTAL *(a térdére ülteti, és megcsókolja)* Talán inkább éljen Viktor, nem? Hiszen neki van születésnapja! Éljen a kilencéves Viktor!

ESZTER Éljen, éljen!

Belép a tábornok

Nyolcadik jelenet

Ugyanazok, valamint Louségur tábornok

KÁROLY A tábornok! A legjobbkor!

TÁBORNOK *(tiszteleg)* Asszonyom... Asszonyom... Jó estét, Károly. Jó estét, Magneau úr! Szervusz, Viktor! Már megint nőttél, mi?! Maholnap igazi felnőtt leszel, he?!

VIKTOR Sajnos.

TÁBORNOK Hogyhogy sajnos? Mi az, hogy *sajnos*?

VIKTOR Csak úgy mondtam.

TÁBORNOK Az ember semmit sem mond csak *úgy!* A *magasságod?*

VIKTOR Száznyolcvanegy centiméter, tábornok úr.

TÁBORNOK A vértésekhez! Vértés huszárt faragunk belőled.

VIKTOR Igazán kedves, *tábornok* úr.

TÁBORNOK Még hogy én? Kedves? A fenét! Durva pokróc vagyok!

ESZTER Szó sincs róla!

TÁBORNOK A, a bájos ifjú hölgy. Jó estét, Eszter. Szóval te nem szeretnél, ha durva pokróc volnék? Na jó! Mit szeretnél, mi legyenek?

ESZTER Tábornok.

Zavart csönd

VIKTOR Még hogy *tábornok*?! Mi a *szöcske!*

EMÍLIA Megtiltom, hogy pimaszkodj hallottad? TÁBORNOK De hát kedves *gyermekem* engem mindenki tábornoknak nevez. Mit *tehetek*. Mondd csak *nyugodtan*, mire volnál kíváncsi?

VIKTOR Mondja, tábornok, ismerte maga Bazaine-t?

A tábornokon és Antalón kívül, aki nem hallotta, mindenki felhördül

TERÉZ *(félrehúzza Viktort)* Kérlek, Viktorkám, *ne* beszélj a porosz-francia háborúról! Hidd el, senkit sem mulattat. És tudod, szegény férjem súlyos beteg. Már az is elég, ha csak felvetik ezt a témát, rögtön dühöngeni kezd. Megigéred, ugye, hogy nem *beszél*sz többé róla? Megfogadod?

VIKTOR *(Teréz fülcimpáját simogatja)* „Kutyuli-mutyuli.”

EMÍLIA *(éppen odalép)* Megint froclizza magát. Kedves Teréz, kérem, ne haragudjék rá. Igaz, hogy már kilencéves, de még csak ma kilencéves. Inkább menjünk vacsorázni. *Viktorkám*, gyerünk, mindenki asztalhoz!

Mindenki leül. Fényváltás: már a desszertnél tartanak

TÁBORNOK *(éppen a poharát emeli)* Viktor, ürítem poharam a kilencedik évedre!

MINDNYÁJAN Éljen! A kilencedikre!

VIKTOR Én pedig az én hön szeretett anyukám, imádott apukám, valamint a tábornok úr. Magneau

bácsi és Magneau néni egészségére üritek. És iszom Eszter lányuk meg a mi nagyszerű cselédünk, Lili egészségére. Éljen!

Isznak

KÁROLY És most szavalj nekünk valamit, Viktor! VIKTOR Nem tudok.
EMÍLIA Ejnye, kisfiam, ne kérsd magad. *(Csönd) Vagy* talán Magneau úrék előtt szégyenkezel?
VIKTOR Elóttük nem.
EMÍLIA Hát akkor ki előtt?
VIKTOR A tábornok előtt.
TÁBORNOK A kirilejszumát! Hát csak tudsz valami költeményt, nem? Mindenki tud legalább egy költeményt!
EMÍLIA Ha tudnád, milyen szépen szaval.
VIKTOR *(feláll)* Tábornok, csak az ön kedvéért! És Franciaország dicsőségére!
Azt mondtam én, édes fiam:
Ne menj, fiam a csatába!
Lelkem, fiam,
Drága vérem,
Katonának fából lába,
Ne menj, fiam a csatába!
Azt mondtam én, édes fiam:
Minek ölnél, minek mennél?
Édes fiam,
Drága vérem,
Testvéred bitója lennél,
S talán te is odavesznél.
De most mondom, édes fiam.
Hallod, fiam? Megvirradt már,
Szól a kakas,
Kukorékol,
Veszélyben a föld, a határ,
Az erdő, a dalos madár.
Hazátlanok szent hazáját
Ezer szívvel, ezer karral,
Szeresd, fiam,
Védd meg, fiam,
Milliónyi akarattal
Tűzzel, vassal és haraggal,
Most én mondom: Szülőanyád!
ANTAL *(felugrik)* Szót kérek!
VIKTOR Beszélj, Antal bácsi!
TERÉZ Ül le, Antal.
KÁROLY Ejnye, Teréz, hadd beszéljen!
EMÍLIA Beszéljen, Antal, hallgatjuk.
VIKTOR Gyerünk, nyomás!
KÁROLY Viktor, beszélj tisztességesen Magneau úrral!
VIKTOR Kuss legyen, a kurva életbe!

Dermedten és döbbsenten elhallgatnak

ANTAL *(azonnal rákezd)* Disznók, disznók, disznók! Ott parádézta az arabs telivéreken felcicomázott néger lakájok között. Legelől Faidherbe, aki meghódította Szenegált és Felső-Voltát. Ő volt a felső-voltai alkirály. Bikaháton érkezett, mögötte másfél ezer szpáhi, szemben a vadállati számaka seregek, feketéllett tőlük a sivatag, de Faidherbe rájuk sem hederített, megállt, az egyik lakáj rohant, és a bika oldalának támasztotta a kinyitható rézlétrát, Faidherbe méltóságteljesen lemászott, és a homokba szúrta a nemzeti lobogót, miközben így szólt: „Éljen a Harmadik Köztársaság, amely garantálja az általános tankötelezettséget, az állampolgári jogokat, biztosítja a dolgozó osztályoknak a munkához való jogát, a forradalomnak ezt a legszebb gyümölcsét...” És aki másképp gondolkodik az disznó, és a hazafiak megcsócsálják a tökeiket.

Döbbsent csend

VIKTOR És Bazaine?
MINDNYÁJAN Ó! Nem!
ANTAL *(szemébe néz Károlynak)* Bazaine? Mondd csak, Károly, beszéltem már neked Bazaine-ról?
KÁROLY Nem.

TERÉZ Dehogynem, drágám, hiszen épp most meséltem el...
ANTAL *(felkap egy kést, és belevágja az asztalba)* Végre elkaptalak! Nesze! Nesze, te koszos Bazaine *(Sirva fakad)* Nemsokára úgyis meghalok. Csak a feleségem fényképét temessétek mellém. Nem, köszönöm, önre nem tartok igényt, tisztelendő atyám, könnyörgök, hagyjuk a zsoldárokat, inkább mondjuk ki nyíltan: katonák, az a nagy büdös helyzet, hogy engem felszarvaztak, úgyhogy ne vacakoljatok, célozza-tok pontosan, ide, a szívem közepébe! *(Leroskad)*
TERÉZ Látják, ugye megmondtam előre. *(Sirva fakad)* És már több mint egy hónapja így megy. Nem bírom tovább.

Kínos csend. Moccanni sem mer senki. Teréz és Károly rémülten összepillantanak. Lili a konyhaajtóban áll. Eszter a sarokban szípig

VIKTOR *(odamegy Antalhoz)* Antal bácsi, a francia nemzet nevében ezennel a Becsületrend lovagjává ütlek. *(A vállára teszi a kezét, majd átöleli)*
ANTAL *(teljesen megnyugodott)* Köszönöm, Viktor, kedves vagy. Hidd el, én is szeretlek. Szívből meg-indított a vers, amit szavaltál. Ki írta?
VIKTOR Viktor de Laprade. Azért választottam, mert őt is Viktornak hívják.
ANTAL *(a többiekhez fordul)* Hát nem elragadó? Mi az, Eszter, te sírsz? Bántott az anyád? Teréz, kérlek, ma ne legyél vele szigorú. Ha mustárt akar nyalogatni, hadd nyalogasson. Ha egyszer szereti. És akkor nyilván kedve támad, hogy ő is szavaljon nekünk valamit. Most te következél, ugye, Eszterkém?

ESZTER Igen, papa. Egy kis csendet kérek. Köszönöm. Ju, ju, ju, a köpülő,
A tejes köpülője
Lépre csalta a cicát,
Mint egy mézes bögre.
Ju, ju, ju, a hentesünk
Hozzácsapja bárdját,
Szétvágja a burzsujnak
Lépét, szívét, máját.
Ju, ju, ju, ju, nyaljál bele
A frissen köpült vajba,
Tejesünk a hentes fejét
Nyomkodja a szarba
Ju, ju, ju, ju, ezenközben
Elöl, hátul, hétrét,
Megköpüli szomszédunk
A tejes feleségét.
(Meghajol) Vége.

EMÍLIA Ó! Búbajos! Viktorkám, csókolod meg gyorsan Eszterkét. Köszönd meg neki szépen.

VIKTOR Csodás volt, Eszter! Szívesen megcsókollak.

(Megcsókolja)

TÁBORNOK *(tűzbe jött)* Hű, a kirilejszumát! Hogy tudtam én jujujuzni hajdanában! *(Énekel)* Ju, ju, ju, bum! Ju, ju, ju, recs!

KÁROLY Ejnye, tábornok úr, csak nem azt akarja el-hitetni velünk, hogy ma már nem tud... .

Mindenki nevet

TÁBORNOK *(a csókolódzó Eszterre és Viktorra mutat)* Csinos párocska. És milyen magas mind a kettő. Fogadjunk, hogy egybekelnek!

TERÉZ Jaj! Dehogy!

EMÍLIA De hát miért ne, Teréz? Tényleg. A mi Viktorunk és a maguk Esztere, én ugyan még sohasem gondoltam rá. És végül is miért ne hívhatnák Paumelle-nek? Hiszen én is Paumelle vagyok. Persze, még ráérünk gondolkodni a dolgon, de olyan szépek így együtt. És a két család is egyesülne végre. Ugye, Károly, neked is ez a vágyad?

KÁROLY Istenem, Teréz... Emília!... ráérnek arra még.

ANTAL Dehogy érnek. Összeadjuk őket most rögvest, ugye?! Tréfaiból. Gyerekek, ezennel házastársaknak nyilvánítalak benneteket. Biztosan játszottatok már papást-mamást, ugye, tábornok úr? Jó kis hecc lesz,

TÁBORNOK Helyes! Papást-mamást! Remek ötlet. Képzeltétek azt, hogy szindarabot adtok elő, Viktor, te leszel a papa, Eszter a mama. Gyerünk, Eszter, rajta, mindig az asszony kezdi.

Hosszú, feszült csend, mialatt Viktor néhány szót sűg Eszter fülébe. A gyerekek azt a jelenetet adják elő, amelyben a kislány rajtakapta Károlyt és Terézt

ESZTER Nyughassál, Kutjukám, ne izélj! VIKTOR Csirkehús, csirkehús, csirkehús ... ESZTER Ne csináld, csödörkém, zсібogok... VIKTOR Engedj be, engedj be, engedj be ... ESZTER De hát a férjem bármikor beléphet! VIKTOR Az a lötytyed szafaládé? Már alszik.

Eszter úgy tesz, mintha sírna, Viktor felugrik, kimegy, de rögtön visszatér, a fejében kalap

Nem érzem jól magamat.
ESZTER Én sem.
VIKTOR *(eléje omlik)* Te csiratehén! *(Térdepel)* Hát mit vétettem én, ó, szere... szere ... szerencsétlen!

Mindketten nevetésben törnek ki, a többiek hökkenten ülnek. Antal odamegy Emíliához, és néhány szót a fülébe sűg

EMÍLIA No de Antal, kérem.
TÁBORNOK Mi történt, Emília? Fázik?
EMÍLIA Hozzám ne nyúlj! Jaj, bocsásson meg, tábornok úr! Nem, köszönöm, nem fázom. De maga, Antal, hagyjon békén!

Antal simogatja Emiliát, a fülcimpáját birizgálja. Emília menekül

TÁBORNOK *(Teréznek)* Úgy látszik, újabb roham készülődik. TERÉZ Nem tudom. Nem tudom. *(Üvölt)* Mondom, hogy nem tudom.

TÁBORNOK *(Károlynak)* Mi van magukkal? Mi történik itt?
KÁROLY Hogy mi történik? Édes istenem! Mit tudom én!
TÁBORNOK *(a gyerekeknek)* Gyerekek, menjetek ki egy kicsit.

VIKTOR Nem megyünk, tábornok.
ESZTER Nem megyünk, tábornok.
TÁBORNOK Jól van, akkor maradjatok.
ANTAL *(miközben tovább fogdossa Emiliát, Eszter előbbi versét szavalja)*
Ju, ju, ju, ju, *ezenközben*
Elöl, hátul, hétrét,
Mégköpüli szomszédunk
A tejes feleségét.

Elhallgat, leroskad egy fotelbe, arcát kezébe temeti. Emília is karba tett kézzel, felszegett állal hol az urát, hol Terézt nézi. Hosszú némajelenet

EMÍLIA Természetesen egy árva kukkot sem értettem ,az egészből.

TERÉZ Antalkám, szegény kis bogaram. *(Zokog)* KÁROLY Viktor, szeretnék valamit megkérdezni tőled ...

VIKTOR Igen, papa?

KÁROLY Semmi, majd később.

ANTAL *(feláll)* Teréznek volt igaza, nem kellett volna átjőnnöm, jobb lesz, ha hazamegyek. Kérem, bocsássonak meg.

TERÉZ Igen... bocsássonak meg. Eszter! A kabátodat, a kesztyűdet, gyorsan ...

ANTAL Nem! Egyedül megyek haza. Megtiltom, hogy elkísérjete. Világos? Szép jó estét. *(Dúdolva kimegy)* Ju, ju, ju, ju, *ezenközben*

Hanyatt-homlok, hétrét,
Mégköpüli tejesünk
A szomszéd feleségét.

(Kimegy)

Kínos csönd

Kilencedik jelenet

Ugyanazok, Antal nélkül

TÁBORNOK Pedig milyen jó kedvünk volt! Most meg ez a sirás-rívás. Nézzétek, milyen bűbajosak ezek a gyermekek. Gyerünk, rajta! A kirilejszumát, folytassuk az *ünnepést!* EMÍLIA Jól beszél, tábornok úr. Parancsoljon, egy pohár *pezsgőt.*

TÁBORNOK Szívesen, de csak ha a többiek is koccintanak velem. Károly, egy bűcsűpoharat.

KÁROLY Nem utasítom vissza.

Isznak

TÁBORNOK Viktor, gyere csak ide! Ma vagy kilencedes, na mondd meg, mit szeretnél. Mi az, amit nagyon-nagyon szeretnél?

VIKTOR Megígéri, hogy teljesíti, tábornok?

TÁBORNOK Tiszti becsületszavamra.

VIKTOR Rendben. Pacigolni szeretnék.

TÁBORNOK Micsodálni?

VIKTOR Pacigolni. Mint IV. Henrik király. Maga négykézlábra ereszkedik, tábornok, én a hátára pattanok, megsarkantyúzom. és körülügetjük a szobát.

ESZTER Juj, de jó! Juj, de jó!

KÁROLY Viktor, *megtiltom*, ez ostobaság! Hogy lehet ilyet kérni?!

VIKTOR De hiszen megígérte. Tiszti becsületszavára. EMÍLIA Ez már több a soknál. Viktor, azonnal kérj másvalamit. Gyerünk.

TÁBORNOK Ugyan, dehogy! Nagyon aranyos játék. Szívesen meghozom neked ezt a parányi áldozatot. Nyeregbe, Viktor fiam! *(Trombitaszót utánozva)* Ka-to-na fi-am hap-ták-ba, Pat-tan-jon a ló-hát-ra!

Ratatatam ... Ratatam ...

KÁROLY Viktor, *megtiltom*, hogy felülj!

VIKTOR A tiszti becsületszavát adta, igaz, tábornok?

TÁBORNOK Igaz. Károly, ez az én dolgom. Szavamat

adtam, és meg is tartom, méghozzá szíves örömet, és még az is lehet, hogy Viktor kedvet kap a katonáskodáshoz. Hiszen ,máris olyan a termete, akár egy vértese. Pedig még csak kilencedes!

VIKTOR *(hívja a tábornokot, aki négykézlábra ereszkedik)* Cő... cő ... picí ... paci ... okos paci ... *(A tábornok nem mozdul)* Gyere ide, te kehes gebe!

A tábornok odaüget, Viktor megragadja a vállpántját, mintha kantár volna. A tábornok nyíhog, nyerít, ki-rúg. ágaskodik, viháncol stb. Amolyan lóidomítást látunk

Gyia, fakó! Hó-rukk! Hó-rukk, az anyád! *(Rávág. majd amikor a ló engedelmeskedik, egy kockacukrot dug a tábornok szájába. Végre a ló megnyugszik)* Gyi te, paci, gyi te, ló.

Gyi te, Ráró, hóba, hó!

Lovagolnak, miközben mindenki fészeng, kivéve Esztert, aki pukkadozik a nevetéstől

Lépésben, úgy... most trappban, úgy, most galopp, *hopp!* *(Megsarkantyúzza)* Galopp, galopp rajta! *(Haj-szolja, miközben legördül a)*

Függöny

MÁSODIK FELVONÁS

A helyszín változatlan

Első jelenet

Teréz lép be, nyomában Károly

TERÉZ Micsoda élet! Micsoda csapás! Micsoda gyerekek! És mindennek a tetejébe még itt vagy te is!
KÁROLY Én, én! Mindig csak én! *(Lesújtva)* Nincs sok időnk. Nyilván rajtakapott valaki bennünket.

TERÉZ Eszter.

KÁROLY Igen. Ők az árulóink. Akaratlanul persze, legalábbis remélem... de ők. Vagy készakarva csinálták? Nem tudom. De a titkunk már nem titok. Emília ...

TERÉZ ...mindent tud.

KÁROLY És most mi lesz? Mi lesz velünk? És Antallal?

TERÉZ Antal háborodott.

KÁROLY Kétségtelenül.

TERÉZ De te is az vagy. És a tábornok, Emília, az a rohadt kölyköd, mindenki háborodott. Kész örültek-háza. Nem, én ezt nem bírom tovább. Vége. Haza nem mehetek. Itt nem maradhatok ... Pedig imádlak, Kuttyukám ... (Károly karjaiba veti magát)

KÁROLY Csirkehús, csirkehús, csirkehús !

TERÉZ Zsibogok, csödörkém, zsibogok!

KÁROLY Vigyázz, édesem, bármikor visszajöhetnek... csirkehús...

TERÉZ De nem bírom ... nem bírom... vigyázzál te... (Vadul szájon csókolja)

KÁROLY (kitépi magát) Elég! Bocsáss meg, kiscsirkém, de óvatosnak kell lennünk, nehogy megint meg-lepjének bennünket, kérlek, könyörgök ...

Hátul belép Viktor, és valami bútor mögé lopakodik Második

jelenet Ugyanazok, valamint Viktor

TERÉZ Én már semmit sem értek.

KÁROLY Óvatlanok voltunk. Nyilvánvaló. Igaz, hogy még kicsik, és nem értenek semmit, de látják, és utánozzák, mint a majmok!

TERÉZ Az én lányom... De csak érzünk haza, meg-emlegeti még ezt a napot az a kis ringyó! Majd adok én neki kutyuli-mutyulit! És a tábornok még össze akarta házasítani őket. Elsüllyedek szegyenemben ...

KÁROLY Az biztos, hogy kínos lenne...

TERÉZ Még hogy kínos? Finoman fogalmazol. A legtisztább vérfertőzés lenne. Ha csak rá gondolok is ... (Hisztérikusan nevetni kezd) Csókolgatják egymást, s közben minket utánoznak ... Az a lötytyedt szafaládé... már alszik...

KÁROLY Könyörgök, Teréz, az ég 'szerelmére! Izgatott vagy és ideges. Igaz a körülmények véletlen össze-játszása ellenünk szól, a kurva életbe, de még mindent letagadhatunk...

TERÉZ (a kanapé felé lökdösi, és a mellényét gombolja) Már késő. Gyere, csödörkém, szánts belém...

KÁROLY Megörültél? Itt? Bármikor bejöhetnek. TERÉZ Most már úgyis mindegy. Gyere, zsibogok. (Le-löki a kanapéra, és az ölébe ül)

KÁROLY Kérlek! Csak csináld ! Ne zavartasd magad. Légy olyan szemérmetlen, amilyen csak akarsz, de figyelmeztetlek, ha folytatod, akkor nem állok jót magamért, én is elvesztem a fejemet, és az végzetes lehet mindkettőnk számára, mindenki számára, hallod? ! Csirkehús... csirkehús... (A szoknyája alá nyúl)

VIKTOR Csak ne olyan hevesen. (Előbújik) Ön, aszszonyom, csipkefinom könnyedségével, és te, atyám, mint ama 'született bárány, minden este megjelentek az ágyam fölött, vacsora után. Csönd van, csak a varrógép zűmmögése hallatszik, meg anyám szipogása, aki a hálóingemet varrja, miközben arra vár, hogy csapodár férje hazatérjen. Én pedig mamának nevezem önt álmaimban, s néha álarcban, revolver-rel a kezemben berontok a szobájába, s arra kényszerítem, hogy felolvassa az Iliászból az alábbi rész-letet: „Apád emlékére kérlek, könyörülj rajtam, mert én még nálánál is szerencsétlenebb vagyok. Azt tettem, amit senki ember e földön: megcsókoltam annak kezét, aki megölte gyermekeimet!” (Térdre veti magát, és megcsókolja Teréz kezét)

KÁROLY Már megint a házi feladatból idéz! Elképesztő! (Megrázza Viktort) Hol hagyta a tábornokot? És az anyádat? És hová lett Eszter?

VIKTOR A tábornokot bekötöttem az istállóba. Anyám fehérneműt foltoz, ahogy szokta. Eszter pedig még röhög.

TERÉZ Készakarva csinálja, látod, készakarva. KÁROLY Viktor, gyere ide. (Hatalmas pofont ad neki)

Ez az első pofon, amit tőlem kaptál. Kilenc évig vártál rá, de most szolgáljon leckéül.

VIKTOR Végre egy lecke, amit nem kell megtanulni. KÁROLY Feleselsz? Na jó! (Újabb pofonsorozat) VIKTOR Nem fogsz kimelegedni, atyám?

TERÉZ (látva, hogy 'a lihegő Károly újra pofonra emeli a kezét, közbelép) Kérlek, hagyd ... !

VIKTOR (meghajol) Asszonyom, köszönöm ... Örülök, hogy a javát Eszternek tartogatja.

Belép Eszter

Harmadik jelenet

Ugyanazok, Eszter

VIKTOR Na, kiröhögted magadat?

ESZTER Mi az, hogy! Istenkém, majd szétpukkadtam.

Belép a tábornok Emíliaval Negyedik

jelenet Ugyanazok, a tábornok

és Emília

TÁBORNOK A világ csupa ellentmondás. Magneau úr például, aki a legjámorabb ember a földön, most úgy villog, mint a kés a mameluk kezében, ezzel szemben én, aki háborúságra termettem, jámbor vagyok, mint a csendőrök alsónadrágja.

KÁROLY Ó, tábornok úr, micsoda remek hasonlat!

Tapsolnak

TÁBORNOK Miért? Mit mondtam? Általában mindig az ellenkezőjét mondom annak, amit gondolok. De maga elég okos, hogy helyreigazítson, kedves Károly barátom.

KÁROLY Túloz, tábornok úr, épp elég hülyének érzem magamat.

VIKTOR Világos, hiszen, ha valóban okosnak tartja, akkor azt kell mondania, hogy hülye tábornok.

TÁBORNOK Igaz, Viktor, igaz! De ebben az esetben te vagy a legnagyobb hülye.

VIKTOR De csak ön után, tábornok.

KÁROLY Attól tartok, így sosem lesz vége ennek a szópárbajnak, így hát magam teszek pontot a végére. Viktor, köszönj el szépen, és eriggy lefeküdni. VIKTOR Kivel?

KÁROLY (tanácstalanul) Hogy kivel? Mit tudom én! Eszterrel, az anyáddal, ha kedved van hozzá. MINDNYÁJAN Ó !

KÁROLY Mi az, mi baj? Nem értem. Az egyik titkolózik, pimaszkodik; a másik meg folyton az ellenkezőjét mondja annak, amit gondol. Ez a majom meg majmolja. Itt minden a visszajára fordult. És én nem értek egy kukkot sem. Hát mi van abban, ha a kis-fiam, aki még csak kilencéves, megkérdezi, hogy kivel fekdüdjön le? Eszterrel vagy az 'anyjával! Mit kell ezen felhördülni? Nem azt mondtam, hogy a pápával. Miért, mit kellett volna felelnem? Hát kivel kell lefeküdnie?

Belép Lili, leteszi a kávéstálcát, majd kimegy. Zavart csend

Szóval, kivel kell lefeküdnie?

VIKTOR A cseléddel.

EMÍLIA Ejnye, Viktor, nem szégyelled magad?

ESZTER Én szívesen lefekszem veled, Viktor.

TERÉZ Na, a kis ringyó is megszólalt. És ön, tábornok úr, ön is szívesen lefekszik velem?

TÁBORNOK Ha azt mondom, hogy igen, akkor elhiszik, de ha ,azt válaszolom, hogy nem, akkor úgy vélik, hazudok.

VIKTOR Mocskos disznó!

MINDNYÁJAN Tessék, micsoda?!

VIKTOR Semmi, semmi ... csak magamban dűnnyögtem. Azt mondtam, hogy mocskos disznó vagyok. Itt mindenki jól akar nekem, összegyűlnek, hogy ünnepeljék a születésnapomat, én meg szomorúságot okozok. Megrikatom az anyámat, gondot okozok az én kitűnő apámnak, felkavarom Magneau asszony lelkivilágát, szegény férjét az örületbe kergetem, lejáratom a hadsereget. Még Lilit, a cselédünket is gyanúba keverem. És végül itt van Eszter, a drága csöppség, őt is belerángatom ebbe a piszkos ügybe. De hát mi történt velem? Megváltoztam? Már nem vagyok Viktor? Vagy én vagyok a tékozló fiú, aki csak szegényt hoz szeretteire? Válaszoljatok! Vagy én vagyok a lábra kelt büntudat? Akkor már inkább a halál, mint a becstelenség! Akkor már inkább legyek tékozló fiú! (A kezébe temeti az arcát) Tárjátok ki a kaput! Engedjétek utamra, és vágjátok majd le a borjút huszonötödik születésnapomon.

TÁBORNOK Hitemre, Károly! Ez úgy hangzott, mint valami gyónás. Ha pap lennék, azt kellene hinnem, ezt a gyermekket megszállta az ördög.

KÁROLY Ide figyeljen, tábornok úr! Én republikánus vagyok, azok voltaik az őseim is. A szépapám negyvennyolcas volt, az ükapám kommünár. Radikális elveket vallok magam is, és merem remélni, hogy a fiam, akit meg sem kereszteltettem, és első áldozó sem lesz, ígérhetem, sohasem lesz bigott ostyazabáló.

EMÍLIA Hát mi lesz belőle?

KÁROLY Polgármester, a mennykőbe is, mi más, nem igaz, Viktorkám?

VIKTOR Nem. Kár a gőzért.

TERÉZ Nem szabad befolyásolni a gyermekek hivatás-érzetét.

Mondd meg, kicsikém, mi szeretnél lenni, ha nagy leszel?

VIKTOR Tékozló fiú. Az megfelelne. Vagy kannibál. Imádom a húst.

EMÍLIA (feláll) Kezdek félni tőle.

KÁROLY Ugyan, csak bohóckodik. Mars lefeküdni és kész.

ESZTER Szó sincs róla. Viktor nem fekszik le. Ma az ő születésnapját ünnepeljük, itt marad az ünnep végéig. Maradj csak, Viktor. És hogyha húsra vágyódsz, majd adok az enyémből.

TÁBORNOK Ez a huncut kicsike okosabb, mint mi. Eszem ágában sincs védeni Viktort, de ma tényleg az ő születésnapja van, és ha szereti a húst, akkor adjanak neki Globus húskonzervet, annak semmi hús-íze nincs, és legalább nehezen emészthető.

TERÉZ Ó, én is azt adom Eszternek, csak mindig le kell fogni, hogy beletömhessen.

TÁBORNOK Az is lehet, hogy hentes lesz a fiúból, ha így szereti a húst.

KÁROLY A fészkes fenét! Nem lesz belőle semmi! Ma este jöttem rá; hacsak nem züllött, lecsúszott csavargó! Gengszter! ,Meglátjátok a végén vérpadon végzi!

EMÍLIA Károly, már megint megfélelkezik magáról! Még hogy vérpadon! Ez talán túlzás, nem? ! Az imént még polgármestert akart faragni belőle, most meg vérpadra küldené. Gyere a mamához, Viktorkám. Az apád hülye. A végén téged is meghülyít. Egy ilyen fiút, aki mindenből kitűnően vizsgázott. (A férjéhez) Az az igazság, Károly, hogy féltékeny vagy a fiadra. Egyszerűen féltékeny. Hiszen te világeletemben hülye voltál. És az is maradtál. Hát mire vitted te? Ha a bátyád nem támogatna, még abból a vacak vámhivabtból is kirúgnának. Igaz, a fizetésedből eddig is éhen döglöttünk volna, ha én nem kapnék évjáradékot a hozományom után. Mondhatom. És még te akarsz tanácsot adni a fiadnak? Még te akarsz beleszólni a jövőibe? Haha ... röhögnöm kell halod?! Haha ... mindjárt meghalok a röhögéstől! (Zokogni kezd)

KÁROLY Hát döglőj meg, a kurva életbe, döglőj meg, csak ne bögi!

VIKTOR Röhögj, mama, egyszer végre röhögj jól ki magadat!

KÁROLY (felkapja a másik vázát, földhöz csapja) Na most legalább megnyugodtam. (Dzsiggelni kezd, mint valami matroz) Ha táncolok, megnyugszanak az

idegeim. Már én is azon a ponton voltam, hogy rázendítek, mint Antal sógor. Csak egy *hajsza* választott el attól, hogy Bazaine-nek nézzem magát, s elevenen megnyúzzam, kedves tábornok úr!

TERÉZ Ó, Károly, kérem, legyen elnézőbb az urammal...

KÁROLY Kuss! Pofa be! ... Ó, bocsánat, Teréz! De hát értsék meg, megőrülök, *nem* bírom tovább! Haza nem mehetnek, mert Antal feltehetően tumbol még, mi sem feküdhünk le, amíg itt *vannak*, a gyerekek nem hajlandók aludni menni, de ha Viktort ágyba is kényszeríténénk, mit kezdünk Eszterrel? Tartsuk itt? Bizzuk a tábornokra? Tábornok úr, maga mestere a stratégiának, könyörgök, találjon *már* ki valami meg-oldást! ... *Mit* tudom én, mit, akármit! Ha kell, szerezzon egy ágyat...

TÁBORNOK Ágyat. Ha az olyan könnyű volna, ahogy maga képzeli ...

ESZTER (felkapja a tábornok sapkáját, felteszi, és táncolni kezd)

És volt egy *ágyunk*

Az volt az *ágyunk*

Így jártuk Indiát.

De néha záporban

Háltunk az *árokban*

Es jöttek a néger törzsek,

A barnák, kékek, zöldek,

Megfőztük őket és ettük, mint a tükörtojást.

Az általános zűrzavar kellős közepén váratlanul egy gyönyörű magas nő lép be, nagyesztélyiben, belépését rézfúvósok festik alá

VIKTOR (felkiált) *Csoda! (Leugrik az anyja öléből) Mindnyájan*

dermedten néznek

Ötödik jelenet

Ugyanazok és Ida Mortemart

IDA (Emíliának) *Hát nem ismersz meg?*

EMÍLIA Nem.

IDA Nézzél meg alaposan.

EMÍLIA Ez Paumelle-ék lakása.

IDA Ida vagyok. *Nem emlékszel, Emília?*

EMÍLIA Három Idát ismertem életemben... az első ... IDA Én valószínűleg a harmadik vagyok... Ida Mortemart a nevem.

EMÍLIA Ida Mortemart.

IDA Hétéves voltam...

EMÍLIA Én pedig ...

IDA... tizenhárom.

EMÍLIA Bocsáss meg, foglalj helyet... Ne haragudj, nem ismertelek meg...

IDA Én *azonnal megismertelek*

EMÍLIA De hát olyan rég *volt*. *Űlj* le. Ó! Bocsánat, még be sem mutattalak... ez itt Louségur tábornok, Magneau asszony, a kislánya, Eszter, ez Károly, a férjem, és Viktor, a fiam. (Lezajlik a bemutatkozás) Kérlek, foglalj helyet.

IDA (leül. Hosszú csönd) Furcsa érzés ennyi idő után így véletlenül összetalálkozni.

EMÍLIA Hogyhogy véletlenül? Hiszen feljöttél hozzánk. természetesen tehát, *hogy* itthon találtál.

IDA Én nem hozzád jöttem.

EMÍLIA Tessék?

IDA Én Paumelle asszonyhoz indultam.

EMÍLIA (megnyugodva) *Nahát! Én* vagyok Paumelle asszony!

IDA Nem. Illetve, igen, hiszen most mondtad. Csak-hogy én nem hozzád indultam.

Nyugtalanul összenéznek

EMÍLIA *Úgy* érted, *hogy* a régi gyerekkori barátnódet kerested, és nem tudtad, hogy közben férjhez mentem ... ?

IDA Valóban nem tudtam. De nem hozzád indultam. (Zavar)

Várjanak, mindjárt megmagyarázom. Paumelle

asszony tíz éve a barátnóm. Néhány éve ment férjhez Paumelle úrhoz. Azelőtt a Pasteur körúton laktak, most meg a Lagarde utcában.

KÁROLY De hiszen ez az, a Lagarde utca.

IDA Mindjárt megértik. Azt tudtam, hogy a Lagarde *utcába* költözött, hiszen megírta, de szórakozottságomban elégettem a levelét, és így nem emlékeztem a pontos házszámra. Kiszálltam tehát a kocsiból, és megkérdeztem a zöldségest, *aki* a te címedet adta meg. Így kerültem ide, ebbe a lakásba, és itt *találtalak téged*, gyerekkori barátnómet, akit több mint húsz éve nem láttam, a helyett a Paumelle *asszony* helyett, akit kerestem, s aki jelenlegi barátnóm.

EMÍLIA Döbbenetes! Ezek szerint két Paumelle asszony lakik az utcánkban.

IDA Pontosan. És nem is tudtok egymásról, pedig lehet, hogy éppen itt lakik, veled szemközt. TÁBORNOK Hallatlan!

KÁROLY Hát tudja, asszonyom, ha mindezt egy drámaíró találta volna ki, hogy magát itt és most megjelentesse, azt mondanám, valószínűleg az egész. IDA Igaza is lenne. De hát ez a tiszta igazság. EMÍLIA És melyik zöldségestől kérdezted meg a címet?

IDA Attól, amelyik itt van az Arbalète utca és a Lagarde utca sarkán, a kávéház mellett.

EMÍLIA Elképesztő. Mindössze három napja vásárolok nála.

TERÉZ Hihetetlen.

Csönd

TÁBORNOK Tényleg hihetetlen. Már csak azért is, mert képzelje, asszonyom, éppen azt kértek tőlem, mielőtt ön belépett volna, hogy szerezzen egy ágút.

IDA Egy ágút?! (*Hatalmasat szellent - lehet néhány részfűvös tubahang, de a rendező fantáziájára van bízva a dolog*)

Általános döbbenet, zavar. Azt hiszik, rosszul hallották. Ida bíborvörös lesz a feje búbjág. Eszter felvihog. Az anyja az ölébe húzza és csitítgatja. Viktor dermedten figyel

TÁBORNOK Igen, egy löveget. Ugye, az imént tréfált, asszonyom?

IDA (*nem érti, nem is értheti*) Nem, uram, nem tréfa. Betegség. (*Zavart csend. Ida a tenyerébe temeti az arcát*) Micsoda gyalázat! Micsoda szégyen!

EMÍLIA Drága Idám, *drága* barátnóm, mi történik itt? Mi van veled? Boldogtalan vagy? Mit Mehetek érted? Alig ismerlek, hiszen olyan régen elszakadtunk egy-mástól.

IDA Nem bírom, nem bírom. (*Hatalmasat szellent*) Kérem, *bocsássanak* meg, tudom, *hogy* undorító, de nem bírom visszatartani. Ez *egy* kegyetlen, szörnyű betegség. Hogyan magyarázzam meg? Már egy kis izgalom elég, hogy kiváلتsa. És hiába tudom, hogy találkozom veled, nem tehetek semmit. Mindennél erősebb. Sőt, *ha* megpróbálom visszafojtani, csak rosszabbul járok, minél jobban erőlködöm, annál nagyobb csattan. (*Hatalmasat szellent*) De megölöm magamat, ha így megy tovább, megölöm magam! (*Újból szellent*)

TÁBORNOK (*félre*) Fura história!

Kitör a nevetés, Eszter nem bírta tovább

IDA Neveessenek csak, neveessenek! Tudom én jól, hogy nem lehet visszatartani. Nem is haragszom érte. Csak neveessenek! Legalább kinevetik magukat, és utána egyikünk sem lesz zavarban, sem maguk, sem én. Mindnyájan megnyugszunk. Már megszoktam. Egyetlen orvosság van csak ellene, a nevetés.

Mindenki visongva röhög, Ida folyamatosan szellent, arcát a tenyerébe rejti. A nevetés lassan elcsitul. Ida feláll

Pedig szép vagyok, gazdag és körülrajongott. Tizenöt házam van Párizsban, kastélyom a hegyekben,

villám Cannes-ban, négy autóm, jachtom, gyémántjaim, gyermekeim. A férjem a híres bankár, Theodore Mortemart, és soha senkit nem bántottam meg, legfeljebb a mesebeli Fingókirályt. (*Szellent*)

A nevetés lassan elhal. Csönd

Kérem, bocsássanak meg, s engedjék meg, hogy távozzam.

VIKTOR (*hevesen*) Nem, ne menjen, asszonyom!

EMÍLIA Ne menj még, maradj velünk. Épp ma ünnepeljük a fiam születésnapját. Kérlek, maradj. Ilyen-kor már úgyis minden bezárt, a házmasterék is alszanak, úgysem találod meg a másik Paumelle asszonyt.

IDA (*visszaül*) Maguk vidáman szórakoztak, és én beleszerondítottam. Csak úgy betolakodtam ide. Jobb lett volna, ha kidobtnak a szobalánnyal. Akkor legalább elkerültük volna ezt a kínos és kellemetlen találkozást!

KÁROLY Á, dehogy, asszonyom! Ellenkezőleg! Éppen veszekedtünk, amikor betoppant. Nézz, látja a cserepeket, a bútorokat, a kést a kandallón?! Előbb csak ugrattuk egymást, aztán komolyra fordult, ha nem jön, még tragédia is történhetett volna.

TÁBORNOK És mondja, nem lehet tenni valamit, hogy magát ebből a... ebből a dologból kigyógyítsuk?

IDA (*szellent*) De. Ha lehet, tábornok úr, akkor ne beszéljünk róla. (*Csönd*) Ez az egyetlen gyógymód. (*Csönd*) Tudom, hogy most azt várják, hogy elmeséljem az életemet A-tól Z-ig. De hát, Emilia, te is-mered az A-t, maguk meg látták a Z-t.

VIKTOR Mi csak az F-t ismerjük.

Zavart hallgatás

Fantáziájának fennkölt folyamatát, fogsorának fehérségét, fűrtjeinek festői finomságát, fiatalágát, forró, fülledt, fejedelmi futóvendégként fogadhatjuk csupán fedelünk alatt. Ó, ön a gázok csodás vegyülékét tárolja hasában, belei, mint a szivacsok, magukba szívják a gőzös kipárolgásokat. Mit számít néhány szénkeverék gonoszpuffanása, néhány orrfacsaró vegyület, ön pottyant közénk, mint gyémántlepeny az aszfaltra, asszonyom, maga a lábra kelt illat, és jaj annak, aki összetörte a vázánkat, és az ön útjába került.

IDA Mit mond?

KÁROLY Ne figyeljen oda, asszonyom. Félrebeszél. VIKTOR

Legyen erős, asszonyom, apám nem tudja, mit beszél.

KÁROLY Fel kellene pofoznom.

TÁBORNOK Rajta, mire vár? A fenébe is!

Az apa pofonra emeli a kezét, majd csüggedten leengedi

VIKTOR Tábornok, magának már rég berozsdásodott a fűtyülője, miként a 'kardja, s büzlik, mint a baka-zokni.

TÁBORNOK Asszonyom, lemondhat a fiáról.

VIKTOR Anyám, halott magzatot tápláltál.

EMÍLIA Viktor! Mit jelent ez? Fájni fog a hasam? KÁROLY

Tudni akarom, mit jelent ez!

VIKTOR Ezt érezni kell, apám.

IDA Viktor, gyere, ülj az ölembe. Eszter, te is.

Viktor Ida ölébe ül

ESZTER Nem megyek, félek! Félek ettől a kopasz nőtől, aki egyfolytában fingik, és olyan, mint egy bűdös kutya. Inkább kimegyek. (*Kiszalad a kertbe*)

TERÉZ Ezért még megfizet, maga gyermekrabló! (*Ki-szalad ő is*) Eszter! Eszter!

KÁROLY Szaladok én is. A kicsike még képes és bele-esik a szökökútba. (*Kiszalad*)

EMÍLIA Jézus Máriám! Még belefulladás! (*Kirohan*)

TÁBORNOK Micsoda balhé! (*Kimegy ő is*)

Hatodik jelenet

Viktor és Ida

IDA De hát mitől rémült meg ennyire?
VIKTOR Van rá oka. Az apja örült. IDA Á,
vagy úgy?

Csőnd

VIKTOR Jó itt, a térdén.

IDA Helyezkedj el kényelmesebben.

VIKTOR Térdet mondtam, pedig valójában a combján ülök.

IDA Tényleg, milyen ügyetlen kifejezés. (Csőnd) Szóval ma van
a kilencedik születésnapod. Csak a kilencedik?

VIKTOR Ki tudja? Csak négyéves koromban avattak be az idő
fogalmába. Tehát négy év kellett, amíg meggyőztek arról,
hogy szeptember 12. jelentős nap az életemben. A
születésnapom. De lehet, hogy száz év kellett hozzá.
Semmi sem bizonyítja, hogy nem száz év kellett.

IDA Mit mondasz?

VIKTOR Csak azt, hogy lehet, hogy százöt éves vagyok.

IDA Az ember nem él olyan sokáig. Akkor már régen
meghaltál volna.

VIKTOR Az nem bizonyít semmit. Az ember bármi-kor
meghalhat, mondjuk kilencévesen is. És lehet, hogy meg is
halok hamarosan, csak úgy kíváncsiságból.

IDA Ülj feljebb, fészkelj jól be magadat, mindjárt lecsúszol.

VIKTOR Jó. (Feljebb csúszik) Így tényleg sokkal jobb.

Csőnd

IDA Viktor, azt hiszem, az volna a legjobb, ha elmennék,
mielőtt visszajönnek. Bocsáss meg, de nem érzem
magamat valami jól...

VIKTOR Persze, hogyné ... csak még egy kicsit. Ha halljuk,
hogy jönnek, akkor még mindig elmehet. IDA Jó! Ha
akarod.

Csőnd

VIKTOR (puhán és finoman többször belecsókol Ida nyakába)
Kérem, áruljon el gyorsan valamit, míg Esztert
hajkurásszák odakinn.

IDA Kérdezzél.

VIKTOR Szerelmes vagyok.

IDA Tessék?

VIKTOR Szeretek.

IDA Lehetetlen.

VIKTOR Tudom, nem szokás bevallani. És csak azért árulom
el magának, mert elmegy, és úgysem találkozunk többet.
Esküszöm, szerelmes vagyok.

IDA De hiszen te még ... te még nem is tudsz...

VIKTOR Így igaz. Szerelmeskedni még nem tudok. Épp ezért
kérem, mielőtt itthagynak bennünket, árulja el, hogyan kell
csinálni. Én már mindent tudok, csak ezt nem. És addig
nem szeretnék meghalni... tudja, bármikor meghalhatunk
... Szóval addig nem akarok meghalni, amíg nem tudom,
hogyan csinálják.

IDA Szegény fiacskám, és kibe vagy szerelmes?

VIKTOR Nem mondhatom meg. Asszonyom, kérem, mondja
el, hogy maga hogyan csinálja.

IDA Nem tudom, kisfiam.

VIKTOR Nem tudja? Dehogynem. Nagyon is tudja. Tudom.

Kérem, mondja el.

Ida habozik, majd a gyerek füléhez hajol, és hosszasan
súgdos. Viktor feláll

Köszönöm, asszonyom. Köszönöm. Csak hogy hazudott.
Mégis kérem, utoljára tegyen nekem még egy szívességet.
Megteszí?

IDA Mondjad, kisfiam.

VIKTOR Szeretném, ha a kedvemért fingana egyet.

IDA (felkiált, majd kirohan, de rögvest vissza is tér, és a
küszöbről odakiált Viktornak) Szörnyeteg! Te szörnyeteg!
Jelentkezz holnap a Lafayette Áruház játékosztályán, félre
lesz téve a számodra egy puska. Valódi puska, valódi
töltényekkel. (Eltűnik)

Berohan a tábornok, mögötte Károly, a karjában hozza az ájult
Esztert. Leront a kétségbeesett Teréz, Emília támogatja. Halotti
csendben lefekteti Esztert a kanapéra

Hetedik jelenet

Viktor, a tábornok, Károly, Eszter, Teréz, Emília

VIKTOR Mortemart asszony elnézést kér, de el kellett mennie.
TERÉZ Ó! Hát elment? Hála istennek! Látod, mit művelt
Eszterrel?

VIKTOR Gondolom, meghalt a kicsike.

KÁROLY Dehogyan halt meg! Csak majdnem. Belebújt a
szenesládába, és rácsapódott a fedele. Csak egy kis ijedség.
TÁBORNOK Vigyázat, már éledezik! Csak óvatosan! TERÉZ
Eszter, kislányom, kisbogaram, édesem! ESZTER Mama!

Mama!

KÁROLY Istenem, milyen kínos! Milyen kínos! VIKTOR
Szóhoz sem jutok.

KÁROLY Vizes borogatás kell a homlokára!

EMÍLIA Be kell dörzsölni ecettel a halántékát!

KÁROLY Sósborsszesszel!

TÁBORNOK Kölnivel.

EMÍLIA Mondom, hogy ecettel!

TERÉZ Nyújtsd ki a nyelved, édesem, nyújtsd ki, drágaságom

!

TÁBORNOK Gombolják ki, vetköztessék le, hogy levegőt

kapjon.

KÁROLY Na végre, már éledezik!

Belép Lili

Nyolcadik jelenet

Ugyanazok, Lili

LILI Mi történt? Szegény kicsike!

EMÍLIA Semmi baj. Csak elájult.

LILI Szabad? (Lekever két pofont Eszternek. Eszter felül)

Tessék, ezt már megszokta...

VIKTOR Szegény Eszter, akár megbüntetik, akár életre keltik,
ugyanaz a gyögmód.

ESZTER Hová lett a fingóhölgy?

VIKTOR Elszelelt.

EMÍLIA Ne félj, drágaságom, ne félj, Viktor megölte. ESZTER

Ez igaz, Viktor?

VIKTOR Igaz, Eszterkém. Felkaptam, leharaptam a fület,
kibeleztem, a gyöngyeit disznók elé vetettem, s a végén
lehúztam a klotyóba.

Nevetés

ESZTER Éljen! Éljen! Köszönöm, Viktor! De kár, hogy
nem láttam. Úgy szerettem volna látni ... főleg a fü-
leit... Biztos vagy benne, hogy alaposan meghalt? VIKTOR
Esküszöm. Nagyon sikoltott, aztán visszaadta
a lelkét.

ESZTER Mást nem adott vissza?

TÁBORNOK Telhetetlen fruska! Végül is Elzász-Lotaringiát
mégsem adhatta vissza.

Belép Antal, nagyon izgatott. Lili kimegy

Kilencedik jelenet

Viktor, a tábornok, Károly, Eszter, Teréz, Emília, Antal

ANTAL (a családjának) Úgy! Szóval még mindig itt lebzseltek.
Na nyomás, pucolás! KÁROLY Tessék?

ANTAL Magához nem szóltam. Maga rohadt gané! Hallja? Ocsmány férgé! *(Károly mozdulatára)* Vigyázzon, nehogy magyarázatot kérjen, mert meg-kapja. Személtáda!

KÁROLY De Antal!

ANTAL Semmi Antal. Ha sokat ugrál, betöröm a pofáját Érti?! Azt az alszent bülféjét!

KÁROLY Úgy látszik, teljesen begolyózott!

ANTAL Hát aztán? *(Teréznek)* Gyerünk, fogd a ribancodat, és mars haza! Búcsúztok, és nyomás! És adjatok hálát az istennek, hogy nem belezem ki az egész bandát! *(Feleségét és lányát az ajtó felé tuszkolja)*

A többiek rémült döbbenettel bámulják. Antal hirtelen visszaszalad, mögötte Teréz és Eszter, Károlynak

Te hülye bunkó! Hát már tréfálkozni sem lehet? Jól csináltam, mi? Komolyan vetted? Csak tréfáltam. *(Megbocsolja barátságosan)*

KÁROLY Na de ilyet! Hát tudod, alaposan beugrottam!

ANTAL Jól csináltam, mi? He? Na, mit szóltok hozzá? Alaposan betojtatok, mi? *(Röhögésben tör ki. A biek egyszerre beszélnek)*

KÁROLY A fenébe is, na de ilyet!

EMÍLIA Én még most sem tértem magamhoz.

TERÉZ Már azt hittem, megöl valakit.

ANTAL Hány óra?

EMÍLIA Későre jár.

KÁROLY Ráértek még.

TERÉZ Nem, most már valóban ideje hazamenni. EMÍLIA

Hát akkor, jó éjszakát!

TERÉZ Jó éjszakát.

ANTAL Csókoljátok meg egymást.

A két nő összeölelkezik

Jó estét, tábornok úr! TÁBORNOK Jó estét mindenkinek.

TERÉZ Köszönjük a szép estét. Köszönjük. Jó estét.

Elmennek

ESZTER *(utoljára marad)* Papa, a legjobból kimarad-tál. Képzeld, itt volt egy nagy fekete nő, aki ... mozgatni tudta a beleit ... és akkorákat purcintott ... tudod, fíngott, hogy összekoccantak a poharak. De Viktor megölte. Leharapta a füleit...

Antal, Teréz, Eszter és a tábornok zajongva kimennek Tizedik

jelenet Viktor, Emília, Károly

EMÍLIA Viktor, gyere ide, számolnivalóm van veled! KÁROLY Jaj, ne, majd holnap! Mára már elég volt ... EMÍLIA Jó, ha holnap, legyen holnap. De számolunk. VIKTOR Jó estét, papa, jó estét, mama, jó éjszakát.

Tizenegyedik jelenet

Emília, Károly

EMÍLIA Csak hogy nekünk is *van elszámolnivalónk* egymással.

KÁROLY Holnap, majd holnap. Jó?! *(Egyre idegesebben)* Mondom, hogy holnap, vagy nem felelek maga-mért!

EMÍLIA Kérlek.

KÁROLY Hol van az újság?

EMÍLIA A kisasztalon.

KÁROLY Köszönöm.

EMÍLIA Csak nem akarsz most olvasni?

KÁROLY Miért, talán zavar?

EMÍLIA Igen.

KÁROLY Jó, akkor majd felolvasok.

EMÍLIA Akkor nem bánom. Rém ideges vagyok, talán a hírek megnyugtatnak.

KÁROLY Helyes. Kezdhetek?

EMÍLIA Kezdheted.

KÁROLY *(olvas)* „30 óra a 90. fokon. A híres sarkkutató, Peary, aki már harmincadik órája tartózkodik az Északi-sarkon, ma délelőtt, miután elvégezte napi feladatát, jó étvágygal megevett kettő darab lágy tojást... de aludni nem tudott... ezzel szemben...”

EMÍLIA Füttyülök Pearyre!

KÁROLY Helyes! Lapozzunk! *(Lapoz)* „Az ember, aki nem emlékezik semmire... az amnéziás ikerpár története...”

EMÍLIA Elég!

KÁROLY Helyes! Lapozzunk! *(Lapoz)* Na, ez talán érdekelni fog! „Leváltották az ördögsziget kormányzóját, mert nem volt hajlandó polkázni a fegyencekkel ... Diplomáciai bonyodalmak ...”

EMÍLIA Ez aztán érdekes, *mondhatom!*

KÁROLY De hát az isten áldjon meg, mit akarsz? Te-hetek róla, hogy ez áll itt? Nem én írom az újságot! *(Lapoz)* Figyelj! Letartóztatták Ferrert, tudod, az anarchistát.

EMÍLIA Na és? Nem érdekel. Inkább valami büntényt keress. Nem gyilkoltak meg senkit?

KÁROLY Nem, senkit, sajnálom. Különb is gyűlölöm a büntényeket. Ha érdekel, olvasd el magad. *(Nyújtja az újságot, ide Emília nem veszi el)*

EMÍLIA Jól van... jól van... Láthatod, hogy uralkodom magamon. Észrevetted, ugye?

KÁROLY Persze, hogy észrevettem. Hálás is vagyok érte. Várj csak, hiszen még nem is néztük meg a mai regényfolytatást. Tudod, „A levegő királyai” története. Negyedik fejezet.

Miközben olvas, a regényíró által elmesélt jelenet — Károly és a Néma Hölgy között — megelevenedik. Emília végig zokog

Tizenkettedik jelenet

Voltak, valamint a Néma Hölgy

KÁROLY *(hangja)* Hugues Le Roux: „A levegő királya”, érzelmes történet — harmadik rész: „Az államtitok” — negyedik fejezet: „A Néma Hölgy”. *(Némajáték következik, miközben Károly hangját halljuk)* Baule remegő kezekkel rátolta a reteszt a férj szobájának ajtajára. Szíve a torkában kalapált, szájjapadlása kiszaradt, szinte dermedten meredt a szalon bejáratára. Azt hitte. álmodik. A szalon szárnyas ajtaja feltárult, s a küszöbön áttetsző selyemben megjelent a Néma Hölgy. Fekete bársonyalarcot viselt, aranyhaja virágfüzérként omlott fésülködőköpenyére, amelyből ingerlően elővillant gömbölyű karja, tejfehér válla, nyakának mámorító íve. Baule-nak rekedt hörgés hagyta el a torkát. Mozdulni akart, de csak a kezét tudta kinyújtani. A Néma Hölgy puha léptekkel elindult feléje. Baule döbbenet láttá, hogy hóna alatt egy réztrombitát hoz -- és hogy szem-üveget visel, de ekkor már minden elhomályosodott előtte, a vére lüktetett, a dobhártyája zúgott, már csak a kivillanó combokat látta. És a Néma Hölgy mint egy lágy omlott, remegő mellére omlott!

Függöny

HARMADIK FELVONÁS

Paumelle-ék hálószobája. Amikor felmegy a függöny, a szín üres. Károly lép be, kezében újsággal. Ahogy be-lép, földhöz vágja az újságot, és ruhástul az ágyra veti magát

Első jelenet

Károly, majd Emília

KÁROLY *(elnyúlva)* Micsoda élet! *(Nevet)* Csak röhögi, te idétlén. Ma alaposan bekaptad a legyet! Jól

lebuktál. Ó, ezek a kis idétlen majmok és ez az Ida Mortimart, milyen finomakat durrantott. *(Utánozza a hangot és röhög)* Igazán finom hölgy! *(Szavalni kezd)* I-da Mor-te-mart, itta-már-ma? — Ide-oda-Ida! El-marta már Mor-te-már? *(Röhög)* Ahogy a gázok bugyborékolva kigázolnak, ó, mennyei zajok az alvóg tájairól ... Bele kell dögni. *(Röhög)* Ida didi! Ida-dada, oda-dada!

Belép Emília, kezében zsebkendő, szeme vörösre sírva

EMÍLIA Mit mondasz?

KÁROLY Tessék?

EMÍLIA Semmi.

KÁROLY Semmit. *(Csend. Károly leugrik az ágyról, táncolni és énekelni kezd)*

Csibe mama, jer ide

Kamatyoljunk izibe... *(Meg akarja csókolni Emíliát)* EMÍLIA Hagyjál! Ma este nem!

KÁROLY Nem, nem. Bánom is én! *(Visszafekszik az ágyra)*

EMÍLIA Szörnyeteg! *(Vetkőzni kezd)* Ruhástud akarsz aludni?

KÁROLY Dolgozni fogok.

EMÍLIA Dolgozni? Te? És mit, ha szabad kérdeznem?

KÁROLY Barkácsolni fogok.

Emília vállat von, tovább vetkőzik, de most már a spanyolfal mögött

EMÍLIA *(láthatatlan)* Könyörgök, Károly, feküdi le! KÁROLY Fekszem.

EMÍLIA Vetkőzz le, és fekdj le rendesen, hallod? Te talán, nem fáradtál el?

KÁROLY Dolgoznom kell.

EMÍLIA Fekve?

KÁROLY Barkácsolni fogok. *(Felkel, kimegy. Emília zokogni kezd a spanyolfal mögött. Károly visszatér, kezében szerszámosláda. Kinyitja, kalapácsot, szegeket, fűrész, fűröt stb. vesz elő, majd egy gyalut, és gyalulni kezd az ágy lábát)*

EMÍLIA *(kilép a spanyolfal mögül, hálóingben)* Megbolondultál? Ilyenkor akarsz ágyat gyalulni? KÁROLY Csak egy kicsit leegyengetem.

EMÍLIA Hát ez megőrült! Tisztára megőrült! *(Az ágy-ra veti magát és zokog)*

Károly leveti 'a zakóját, és módszeresen gyalul, fűrészsel, szöget stb., miközben a következő dalocskát dúdolja

KÁROLY

Fel fel, vitézek a kacsára,
A szent hazugság oltalmára,
Édes hazánkért hősi vérünk,
bontunk, gyalulunk, nagy bátran, míg élünk.

Emília hirtelen Károlyra veti magát, mint egy nőstény-macska. Károly lelőki magáról. Emília felkapja a kalapácsot, és felemelt kézzel Károlyra ront. Károly leszereli, és feleségét az ágyba dobja. Csend. Összeszedi a szerszámokat, és aprólékos gonddal mindent visszatesz a ládikába

KÁROLY Na, mára kidolgoztam magamat. Holnap majd megjavítom a tükrös szekrényt. *(Odahajol Emíliához)* Mintha az imént meg akartál volna ölni? EMÍLIA

Nem tudom. Lehet.

KÁROLY Máris megbocsátottam. De ha újra kezded, akkor kénytelen leszek leteperni, és addig bütykölök, amíg szülsz egy második Viktort.

EMÍLIA Viktor! *(Zokogni kezd)* Ne beszélj nekem Viktorról! Ne, kérlek, Károly, ma este ne, megígérted, csak ma este ne! Könyörgök! Olyan fáradt vagyok, olyan szomorú, azt sem tudom, hol vagyok, ki vagyok, mit akarunk...

KÁROLY Talán ez is Viktor hibája?

EMÍLIA Nem tudom.

KÁROLY Talán az enyém?

EMÍLIA Az enyém, az én hibám, %Károly. Esküszöm. Csak aludjunk végre, az ég szerelmére.

KÁROLY Könnyű mondani. *(Eközben Károly levetkőzött, és pizsamát vett. Odahajol Emíliához, és meg-csókolja)* Jó éjt, Emília, szép álmokat!

EMÍLIA Jó éjt, Károly! És bocsáss meg nekem. Felejtük el ezt a mai délutánt. Megígéred?

KÁROLY *(fellengzősen)* Megígérem. De én kérek tőled

bocsánatot. *(Károly eloltja a lámpát. Csend)*

EMÍLIA Károly?

KÁROLY Tessék, szívem?

EMÍLIA Bezártad az ajtót?

KÁROLY Hogyne. Be.

Belép Lili, kezében gyertya Második

jelenet Voltak és Lili

LILI Csöngetett, asszonyom?

EMÍLIA Dehogy csöngettem.

LILI Úgy rémlett, hogy asszonyom csöngetett... Különös ...

Szóval nincs szükségük semmire?

KÁROLY Bezárta az ajtót?

LILI Melyik ajtót?

KÁROLY Feküdjön le, hülye liba!

LILI Kikérem magamnak, hogy az úr ilyen hangon be-széljen velem.

EMÍLIA Feküdjön le, Lili!

LILI Szép kis ház, mondhatom!

KÁROLY Mit motyog?

LILI Csak azt mondtam, hogy az ajtó zárva van. De hogy melyik, azt nem tudom. *(Kimegy)*

Harmadik jelenet

Károly, Emília

EMÍLIA Ő is megbolondult!

Csend. Úgy látszik, hogy elaludtak

KÁROLY *(felkel)* Képtelen vagyok elaludni. *(Öltözködni kezd, közben magában beszél, egyre dühösebben)* Nem tudok elaludni. Képtelen vagyok... Nem tudok... Nem megy... Nem tudok. Nem is akarok! Nem tudok, nem akarok! ... Elég legyen ... Nyugodj meg, öreg fiú... De ha egyszer nem tudok elaludni!

EMÍLIA Befejezted?

KÁROLY *(felkapja az éjjeliedényt)* Légy szíves, bili-kém válaszolj a nagy's asszonynak, mert én megfogadtam, hogy nem szólok hozzá ma éjszaka.

EMÍLIA Szóval így vagyunk? Na jó! Hát akkor majd beszéllek én! Méghozzá jó hangosan, hogy mindenki meghallja. *(Üvölteni kezd)* Üdvöz légy, Mária malasztal teljes, az Úr van teveled stb. *(Hirtelen el-hallgat, visszahanyatlík és zokog)*

KÁROLY Sirjál csak, legalább megkönnyebbülsz. Sirjál! *(Odamegy, megsimogatja a haját, megnyugtítja. Amikor Emília már egészen nyugodt, és csak hüppög, Károly durván a fölébe ordítja)* Teréz valóban a szeretóm!

EMÍLIA *(halkan)* Tudom. Már régóta tudom.

KÁROLY Felszarvaztuk Antal papát!

EMÍLIA És engem is.

KÁROLY Elmesélem, hogyan kezdődött.

EMÍLIA *(felül)* Hallgatlak.

KÁROLY *(elképedve)* Nem hiszed?

EMÍLIA Nem.

KÁROLY Nem hiszed, hogy Teréz a szeretóm?

EMÍLIA Dehogynem. Elhiszem.

KÁROLY Akkor mért akarod megtudni a részleteket? EMÍLIA Olyan kedvetlen, szomorú vagyok ma este. Talán felvidulok. Mondjad csak!

KÁROLY Ez meghülyült.

EMÍLIA Dehogy hülyültem. Csupa fül vagyok. Mondjad.

Kopogtatás hallatszik

KÁROLY Ki az?
VIKTOR *(ajtó mögül)* Én vagyok, Viktor! KÁROLY
Mit akarsz?
VIKTOR Szeretnék bejönni!
KÁROLY Hát gyere!

Negyedik jelenet

Károly, Emília, Viktor

VIKTOR *(belép)* Nem tudok aludni.
KÁROLY Hogyan?
VIKTOR Mondom, nem tudok aludni. És azért nem tudok aludni, mert egy: beteg vagyok, kettő: egy-folytában lármáztok.
EMÍLIA Beteg vagy?
VIKTOR ...Egyfolytában lármáztok.
KÁROLY Annyit lármázunk, amennyi nekünk tetszik. VIKTOR És beteg vagyok.
KÁROLY Fáj valamid?
VIKTOR *(a hasát fogja)* Itt, nagyon.
EMÍLIA A hasad fáj?
KÁROLY Menjél ki a WC-be, ha fáj a hasad. EMÍLIA Az embernek akkor is fájhat a hasa, ha nem kell szarnia.
KÁROLY Akkor meg menj ki a konyhába, vegyél be szódabikarbónát, fekdüj hanyatt, tartsd vissza a lélegzeted, és meglátod, elmúlik. Jó éjszakát!

Viktor nem mozdul

Na, gyere, adj egy puszit, és mars az ágyba! *Viktor*

nem mozdul

Hallottad?
VIKTOR De hát nagyon fáj a hasam, és ne lármázatok, mert nem tudok elaludni, pedig nem is vagyok álmos. Így aztán unatkozom, hallgatom, ahogy fűrészelitek a bútorokat, meg egymást, és attól félek, hogy megölik egymást. Már mással is előfordult, hogy belelőtt a tükröbe, s kiderült, hogy nem is tükrő volt, hanem üvegajtó, és álltak mögötte. Ráadásul itt az üvegajtók épp embermagasságúak, és nektek megvan az a szerencsétlen szokásotok, hogy a pisztolyt mindig kéznél tartjátok az éjjeliedény mellett. Az ember ugye sohasem tudhatja, melyikre lehet szüksége. Amellett a mennyezet is leszakad-hat, most csak ennyit mondok. Bár tudom, hogy mindenért engem tesztel majd felelőssé, de már meg-szoktam. *(Figyelmeztetően felemeli az ujját, és ki-megy)*

Ötödik jelenet

Károly, Emília

KÁROLY Ez úgy hangzott, mint valami felhívás gyilkosságra. Úgy látszik, azt akarja, hogy... Tulajdonképpen mi a fenét akart?
EMÍLIA Aludni. Hiszen hallhattad. Azt mondta, hogy nem tud elaludni.
KÁROLY Csak nyugalom, Emília! Gondolkodjunk józanul. Ne izgasd fel magad. Mérlegeljünk mindent alaposan. Rágjuk meg a szavakat, és ha gondolod, és képesek vagyunk még rá, akkor szálljunk néhány pillanatra magunkba.

Hosszú csönd

EMÍLIA És most?
KÁROLY Azt hiszem, szörnyű katasztrófa történik ma éjszaka, ha nem alszunk el. Vagy megöllek, vagy te ölsz meg engem. Nem tudom. De érzem a halál lehetőségét. Érzem. Itt ólálkodik körülöttünk. Hallod, hogy neszez? Itt van a közelünkben. Karnyújtás-

nyira. (Körbejárja a szobát, egyre örültebben) Érzem, itt van, látod, kiütött a veriték, annyira félek. *(Kölnit vesz elő, és egy zsebkendővel a homlokát, a kezét törölgeti)*
EMÍLIA *(tréfálkozni próbál)* Ha ez a halál, akkor eléggé illatos!
KÁROLY Jaj, csak ezt ne, ne tréfálkozz most! Vagy... *(Kiveszi az éjjeliszekrényből a pisztolyt, ráfogja a feleségére, majd felrántja az ablakot, s a fegyvert ki-dobja a kertbe)*

Ebben a pillanatban lent, a hallban lővés dörren

EMÍLIA Mi volt ez?
KÁROLY Mi történt? *(Odarohan, kinyitja az ablakot)* EMÍLIA Mi van?
KÁROLY *(lekiabál)* Kicsoda maga? Mit akar? Mi történt?
EGY HANG *(lentről)* Defekt. Kipukkadt a gumim. KÁROLY *(becsukja az ablakot, nyugodtan)* Kipukkadt a gumija.
EMÍLIA Van ez így.

Hosszú csönd

KÁROLY Tudsz követni? Igen?

Emília bólint

Rájöttem valamire. Teréz... nem más, mint Viktor! Ő az oka mindennek. Antalt ő kergette örületbe a kérdéseivel... A tábornok, ez a töketlen tökkel-ütött ... nem is létezik Viktor nélkül. Lili ... tisztára Viktor, még hasonlítanak is... Eszter, „a kis tündi-bündi... nohát ő aztán Viktor! De mindenkifölött Ida Mortemart ... gondold csak végig... ő is Viktor! Viktor! Viktor! És mi magunk is Viktorok vagyunk! Mindenki Viktor!

Kopognak

EMÍLIA. Ki az?
VIKTOR *(hangja)* Én vagyok, Viktor! Beteg vagyok, és nem tudok elaludni.
KÁROLY *(felrántja az ajtót, és kiront)* Na várj csak, majd én elaltatlak! *(Iszonyatos hangzavar, ütések pufognak, jajgatás, Károly minden egyes ütésnél fel-kiált „Nesze neked, Viktor!” „Majd adok én neked, Viktor!” ...)*
EMÍLIA *(a visszatérő férjéhez)* Mit tettél, Károly? KÁROLY Elfenekeltem, az istenét! De *hogy!* Véresre páholtam. Viktor akart lenni! Hát jó! Most meg-kapta.

Csőnd

EMÍLIA És most mi lesz?
KÁROLY Hogy most? *(Zokogni kezd)*
EMÍLIA Károlykám, édesem, ne sirj! Jaj, drágaságom, Károlyom! Ne! Kicsi Károlyom, hallod? Ne csinálj! Kutyu-limutyuli! Hallod? Én vagyok, Emília, a te kis feleséged... Tudod, akit az imént meg akartál ölni... emlékszel, na ugye, hogy emlékszel, végre! Én is meg akartalak ölni. De már *elmúlt*. Biztosan az örület szele csapott meg bennünket.
KÁROLY *(magánkívül)* Az örület büze. A tábornok büzös lehelete. Ida Mortemart segge lyukanak szele, Bazaine ,hónaljszaga! Az örület szele és büze ... igen... eeeee ...
EMÍLIA Az örület szele! Igaz! De most aludjunk.
KÁROLY Hová tetted az ópiumosüvegcsét?
EMÍLIA Mit akarsz vele?
KÁROLY Aludni.
EMÍLIA Meg! akarod mérgezni magad?
KÁROLY Dehogyan, csak néhány csepp ópium meg-nyugtata, elkábitana. Neked nincs hozzá kedved?
EMÍLIA Ott van a szekrényben, a felső polcon, jobbra a likőrösüveg mellett.
KÁROLY *(odamegy, ópiumot csepegtet egy pohárba, és vizet tölt rá)* Idd meg a harmadát, a többit hagyd meg nekem ...

EMÍLIA Biztos, hogy nem árt meg?
KÁROLY Idd ki nyugodtan!

*Emília habozik, de iszik, majd odanyújtja a poharat
Károlynak, aki egy csapásra felhőrpinti*

És most zsupsz az ágyba!

*Lefekszenek. Hirtelen kialszik a fény, majd lassan újra
kivilágosodik. Az apa monológja alatt Viktor jajveszékését és
nyödécselését hallani*

*(Az ágyban) Most megnyugodtunk Emília. Végre
aludhatunk, de nincs a világon sem gyógyszer és
semmiféle kábítószer, nincs az a hatalom, ami feledtetné a
mai éjszakát... Istenem, mennyi csillag! (Jajgatás) Meg kell
gyónjak. Emília, attól megnyugszom... tudod, ő olyan
szép... (Jajgatás) Kérlek, Emília, ne haragudj ... az egész
három évvel ezelőtt kezdődött, amikor egy délután teázás
közben a kezünk véletlenül összeért, ahogy a cukortartóért
nyúltunk ... akkor lettem szerelmes ... Tudod, Teréznek
olyan a lábfeje, mint egy ötágú eperlevél, akkor láttam
meg, amikor bele akart mászni az ágyba a garniszállóban,
ahol először találkoztunk. Állj, kiáltottam, maradj így...
(Jajgatás) És a combjai között, ő, istenem... pont olyan,
mint a bajuszom, csak nem vízszintes, hanem függőleges,
és ahogy meg-pödörgettem, először a bal 'oldali, majd a
jobb oldali szárát, ő csak mosolygott, és a hóna alá rejtette
az arcát. (Jajgatás) Nem untatlak?*

EMÍLIA Szó sincs, róla, édesem! Teréz igen boldog lehetett.

KÁROLY Ugye?

EMÍLIA Remekül mesélsz. Szinte látom magam előtt az
egészet. Mintha ott lennék. Folytasd. (Jajgatás) KÁROLY Igazi
szent asszony vagy, Emília!

EMÍLIA És Teréz?

KÁROLY Ó, Teréz, amolyan fenyőrigó, kis töltött galamb,
nádiposzta, úgy szoktam lbecézgetni, hogy posztátam,
meg tengelicém. Szívesebben neveztem volna virágnak, de
tudod, Teréz olyan tehénszerű, olyan csiratehén, és
virágban én ilyet még nem láttam. Így aztán ő az én
csiratehén-posztátám.

EMÍLIA És én? Én m'íd vagyok neked?

KÁROLY Mim akarsz lenni?

EMÍLIA A feleséged.

Belép Viktor

Hatodik jelenet

Károly, Emília, Viktor

VIKTOR Én meg a fiad!

KÁROLY Igen, igen, Emília, te az én feleségem vagy. Viktor, te
pedig a fiam. Istenem, milyen szerencsét-len vagyok!
(Hálóingben kirohan)

Hetedik jelenet

Emília, Viktor

EMÍLIA Viktor, eredj lefeküdni!

VIKTOR Beteg vagyok.

EMÍLIA Feküdj le, kisfiam.

VIKTOR De nagyon fáj.

EMÍLIA Pihened kell, szentem. Menj!

VIKTOR Good night, mother. (Kétrét görnyedve ki-megy)

Nyolcadik jelenet

Emília

EMÍLIA (az ablakból) Károly! Hol vagy? Gyere be, megfázol!
Benáthásodsz! Károly! Az isten szerelmére, azonnal gyere
be! Hiába bűjocskázol, látlak! Gyere be!
KÁROLY (hangja) Nem.

EMÍLIA Gyere be, és feküdj le! Elegem van a komédiából!

KÁROLY (hangja) Kushadjál, hülye liba!

EMÍLIA Úgy! Szóval így állunk. Helyes. (Becsukja az ablakot,
és lefekszik. De képtelen megnyugodni, forgolódik. Hirtelen
felkel, pongyolát vesz, és balra ki-megy)

*A szín néhány pillanatig üres. Eszter keresztülon a színen,
és belopakodik Viktor szobájába. Rögtön ezután belép Emília,
maga mögött húzza Károlyt*

Kilencedik jelenet

Károly és Emília

KÁROLY Szép kis ópium! Kábulat helyett hasmenést okozott.

EMÍLIA Kimehettél volna a vécére is! Szép dolog, a kertbe
csinál, mint a kutyák!

KÁROLY Oda szarok, ahová akarok!

EMÍLIA (felpofozza) 'esze, te disznó! Majd adok én neked
leszarni a rózsákat! Ez is a tiéd! Most pedig mars lefeküdni
egy-kettő! Hallottad?

KÁROLY (méltóságteljesen) Még csak nem is védeke-

zem. Igazad van, undorító, visszataszító vén álszent

vagyok. Pocsolyasertés. Már 'kértem bocsánatot? Még

nem? Akkor most kérek. Kérlek, bocsáss meg! EMÍLIA

Megbocsátok! De a sorsodat nem kerülheted

'el.

KÁROLY A sorsomat? Rossz előérzetem van, mintha

készülődne ellenem valami!

EMÍLIA Micsoda?

KÁROLY Nem tudom. Ez csak amolyan előérzet... EMÍLIA

Magyarázd meg!

KÁROLY Végünk van. Elvesztünk.

EMÍLIA Elvesztünk?

KÁROLY Igen, testestül-lelkestül. Minden felborult. Már
semmit sem érzek az otthonom, a családom iránt. Félek.

EMÍLIA Mitől?

KÁROLY Félek. (Csönd) Félek, hogy 'nem vagyunk a helyzet

magaslatán!

EMÍLIA A magaslatán? Úristen! A helyzet földszintjén esetleg

!

KÁROLY Aludjunk. Remélem, nem kérek sokat.

*Csengetnek. Károly és Emília összenéznek. Kitartó, erő-teljes
csengetés*

LILI (kintről) Asszonyom, azt hiszem, csengetnek.

KÁROLY Úgy? Azt hiszi?

Folyamatosan szól a csengő

LILI Biztos, hogy csengetnek. Kinyissam? KÁROLY
Nyissa! Ki a fene lehet ilyen későn?

Lili ki-megy

EMÍLIA Miért, hány óra?

KÁROLY Vasárnap. (Kikiabál) Ki az, Lili? LILI

(kintről) Magneau asszony!

KÁROLY Teréz?!

Teréz feldúlva beront

Tizedik jelenet

Károly, Emília, Teréz

TERÉZ Eszter! Hol van Eszter?

KÁROLY Eszter?

TERÉZ Igen, ő! Kiszaladt, miközben azt kiabálta: Viktorhoz
akarok menni. Viktor lesz a papám, az apucikám.

KÁROLY Hülyeség.

TERÉZ Valóban. Ostobaság. Jaj, micsoda éjszaka! Szóval, hol
van Eszter?

EMÍLIA De hiszen nem járt itt, szegény barátnóm! Higgye el, megmondanánk, ha itt volna. Sajnos, nincs itt.

TERÉZ Nincs itt? *(Gyanakvóan)* Csak nem rajta akar bosszút állni, Emília? Mi? Csak nem akarja meggyilkolni a lányomat?

EMÍLIA Meggyilkolni Esztert? Az isten szerelmére, miért tenném? Hát nincs elég ölnivalóm családon belül is?

KÁROLY Tessék?

TERÉZ Mit beszél?

EMÍLIA Hamarosan megtudja, Teréz! És ne adja isten, hogy a saját kárán tudja meg!

TERÉZ Itt van a lányom! Olyan biztos vagyok benne, *mint* hogy engem Teréznek hívnak.

KÁROLY De Teréz, térjen észhez! ... Hogyan jöhetett volna be?

TERÉZ Itt van, érzem, itt van!

EMÍLIA Elég! Hagyja el a lakásunkat!

KÁROLY Menjen haza, és jöjjön vissza holnap reggel. Ma éjszakára fegyverszünetet kötöttem a feleségemmel, majd holnap elintézem.

TERÉZ Egy tapodtat se a lányom nélkül.

EMÍLIA De hát nem dugtam zsebre a lányát! Akarja viszont a *fiamat*?

KÁROLY Ne makacskodjék, Teréz. Menjen szépen hazal! Becsületszavamat rá, hogy Eszter nincs itt.

TERÉZ *(Emíliának)* Tudom, hogy itt van. Csak el-dugta. Már az imént bele akarta fojtani a szenesládába, bosszúból, hogy a férje engem szeret. Hát igen-is, engem szeret. Már három éve csaljuk magát, az orra előtt. Maga száraz... maga... roskatag! És ha férfi volnék, én is otthagynám magát, és én képtelen lettem volna gyereket csinálni magának.

EMÍLIA Micsodára lett volna képtelen?

KÁROLY Csúnya dolgokat locsog itt összevissza, Te-réz. Nem tenném a maga helyében.

TERÉZ Igaz, bocsásson meg, drága Emília!

EMÍLIA Eszemben sincs! Hallja! Sohasem bocsátok meg!

KÁROLY Kérem, Teréz, menjen haza, Antal nyilván nyugtalan.

TERÉZ Jaj, jaj, istenem! *[(Idegesen felnevet)]* Még *hogy* Antal! Hiszen ő kergetett el. Megint rájött a félóra. Még *hogy* nyugtalan! Hálóingben kiállt az erkélyre, vezényszavakat kiabál: Jobbra át! Balra át! Előre, halál a porosz *kutyákra*! És időnként levezeli a járó-kelőket. Eszter sikoltozva menekült előle. Viktort kereste. Biztosan idejött. Hová mehetett volna? Már mindenütt kerestem! Károly. kérem, ne engedje, hogy megölje! *(Kiabálni kezd)* Segítsé! Gyilkosok! Gyilkosok!

Károly befogja a száját. Kintről a házból hangok hallatszanak. „Mi az?” „Mi történt?” „Á, semmi!” „Paumelle-ék ölik egymást.”

Csöngetnek az ajtón

Tizenegyedik jelenet

Voltak és Lili

LILI *(belép)* Szóval ezért kellett bezárnom az ajtót, mi? Itt csücsül az egész ház! Minket bámulnak! A gyilkos családot! *(Károlynak, aki szólni akar)* Jobb lesz, ha befogja a száját, *hallja!* Mert különben én is kinyitom az enyémet! *(Kimegy)*

Tizenkettedik jelenet

Károly, Emília, Teréz

HANG *(kintről)* Valami baj van? Mi történt?

LILI *(kivülről)* A, semmi! Csak az asszonyom vajúdik. HANG Na és, fiú?

MÁSİK HANG *Lány?*

LILI Hermafrodita!

Nevetnek, majd ablakok, ajtók csukódnak. Csönd, a három szereplő dermedten áll. Nyílik a jobb oldali ajtó, és belép Viktor, kézen fogva vezeti Esztert

Tizenharmadik jelenet

Voltak, valamint Viktor és Eszter

TERÉZ Eszter! Eszter! Kislányom! *(Emíliának)* Szóval bezárta!

EMÍLIA *(vállat von)* Hogyan jöttél be, kislányom? ESZTER Bemásztam a konyhaablakon.

EMÍLIA És minek jöttél?

ESZTER Csak látni akartam Viktort.

VIKTOR Engem akart látni.

KÁROLY Jó, de miért? Nem mondta meg?

VIKTOR Egy szót sem szólt, csak odakuporodott az ágyam elé.

KÁROLY És nem mondott semmit?

VIKTOR *(Eszterhez)* Mondtál valamit?

ESZTER Igen. Azt mondtam: jó estét, Viktor.

KÁROLY És?

VIKTOR Elaludt, én meg felébredtem az üvöltözésekre. *(Teréznek)* *Elviszi?* Vigye haza. Nekem túlságosan fáj a hasam. *(Hosszú csönd)*

EMÍLIA *(eksztrázisban)* Ó! Legyen áldott a neved Istenem! Megértettem, hogy őt küldted hozzánk! Ó, Isten! Eszter szökése az isteni Gondviselés kinyilatkoztatása. Térdre, gyermekeim! Térdre, Károly! Térdre, Teréz!

Mindenki letérdel

Rebegjünk hálát a Mindenhatónak, aki a kifürkész-hetetlen végzetet irányítja. Íme, itt vagyunk hárman, mintha csak a véletlen vezérelt volna egybe bennünket az éjszaka kellős közepén. Teréz, a házasságtörő asszony, kérem, Teréz, ne tiltakozzék, te, Károly, a méltatlan apa, és én, a megcsalt asszony, valamint gyermekeink, a bűnbeesés tanúi és a megváltás ígéretei.

TERÉZ Világos! Értem én is! Csodálatos! Ó, Istenem!

Halleluja!

KÁROLY Megvilágosodásom van! Értem 'én is! Jézus! Jézus!

ESZTER Csoda! Csoda! Megvilágosodásom van nekem is!

VIKTOR Nekem meg hasmenésem! Jaj, hogy fáj a hasam!

EMÍLIA Emelkedjete fel, emelkedjete fel mindnyájan!

Nyújtsa a kezét, Teréz, helyezze Eszter fejére. Add ide azt a bűnös, kicsapongó kezedet, Károly, és helyezd Viktor fejére. Úgy! És most imádkozzatok, testvéreim. És esküdjete meg a gyerekeitek fejére, hogy ezentúl ellenálltok a kísértésnek, és nem vétkeztek többet.

KÁROLY Esküszöm, hogy soha többet nem fekszem le magával, Teréz, és soha többé nem csalom meg Emíliát, hanem mintaférj leszek.

TERÉZ Esküszöm az életedre, Eszter, hogy gátat vetek bűnös szenvedélyemnek, amit Károly iránt érzek, és ápolom Antalt mindhalálig.

EMÍLIA Köszönöm, köszönöm. *(Elsírja magát, miközben egyesével összeölelkeznek)*

KÁROLY Köszönöm.

TERÉZ Köszönöm.

VIKTOR Befejeztétek végre? Juj, de fáj a hasam! Jujjujuj, a rohadt életbe, de fáj!

KÁROLY Nem szűnik, Viktorkám?

VIKTOR Itt fáj, itt a vékonybelem!

Csengetnek

KÁROLY Már megint? Itt mást se csinálnak, csak csengetnek. A végén kitépem a zsinórt! EMÍLIA Ki az?

Belép Lili

Tizennegyedik jelenet

Voltak, Lili, majd Mária

LILI Mária.

TERÉZ A szobalányom. *(Lilinek)* Mit akar?

LILI Azt akarja... Jöjjön be, Mária.
MÁRIA Asszonyom, a felmondásomat hozom, meg ezt a levelet.
Válasz nem kell. Szép jó estét mindenkinek. *(Kimegy, Lili is)*

Tizenötödik jelenet

Károly, Emília, Teréz, Viktor, Eszter

TERÉZ *(elolvasta a levelet, és kétségbeesetten)* Ó! Nem!
KÁROLY *(odasiet hozzá)* Mi történt, Teréz?
TERÉZ Ez a bolond Antal felkötötte magát!
KÁROLY Tessék? Micsoda?
EMÍLIA Hogyan?
TERÉZ Felkötötte magát az erkélyen hálóingben. KÁROLY
Lehetetlen.
TERÉZ Tessék, olvassa.

Odaadja a levelet Károlynak, aki elolvassa. Hosszú, néma csend

EMÍLIA Mi áll benne?
TERÉZ Olvassa fel, Károly, hangosan. *(Kezébe temeti az arcát)*
KÁROLY *(olvas)* Szia, Trézsi ! Isten veled, én felkötöttem magamat. A sodrófát, amivel annyi pompás mandulatortát és levelessüteményt sütöttél, beledugtam az erkélyen a zászlótartóba, de előbb jó erősen rácsomóztam a zöld függönyzsínőrt. A fejemet be-dugtam a hurokba. Ezt előbb megszappanoztam, hogy kényelmesen csüsszon. És most lengek a szélben, mint valami győzelmi lobogó. Illetve nemzetiszí^ű, mert a hálóingem alá felvettem a dragonyosok kék dolmányát és piros pantallóját. Búcsúzóul még fel-raktam a lemezjátszóra a ;himnuszt, így igazán szépen halok meg. Utolsó kívánságom a következő : mi-előtt levágnátok a kótélról, először törjétek össze a lemezt, majd szaladjatok le, és hozzátok fel az utcáról a hozentrógeromat, leejtettem. Viktor sokáig hordhatja még. Isten veled, Trézsi, isten veled. Te-réz. Antal. Utóirat: *Ja, Igaz, el ne felejtsetd megkérni Károlyt, hogy vigasztalja meg Esztert. Elvégre az ő lánya, a házasságtörő viszonyból született. Így a legjobb, ő nem fog siratni engem, én meg örökre ki-irtom a földről szerencsétlen fajtámat. Az agancsos balek.*

Dermedt csend

ESZTER Mi az az agancsos balek?

Nincs válasz

Mi az az agancsos balek?
TERÉZ Egy erdei állatka.
EMÍLIA *(zokogni kezd)* Elég, nem bírom! Elegem van! TERÉZ *(kezét tördelve)* Túl sok! Ez túl sok! Betelt a mérték, kicsordult a pohár.
VIKTOR Akkor ne öntsetek bele többet. *(Hasára szorított kézzel kiszalad)*

Tizenhatodik jelenet

Előbbiek, Viktor nélkül

ESZTER *(szaval)*
Kis kertemben mi mozog?
Róka koma vánszorog.
Az udvarban mi remeg?
Szegény agancsos balek...
EMÍLIA Károly, kísérd haza Terézt és Esztert, és intézd el a hivatalos ügyeket.
TERÉZ Köszönöm, Károly, elintézek mindent egyedül.
KÁROLY Ugyan, Teréz, a halál színe előtt ... Ó,
Emília, te szent asszony vagy! Szent asszony!
EMÍLIA Menjetek szépen, igyekezzetek. Nem mintha megbíznék az eskütökben, de úgy gondolom, a ha-

lott lábainál mégsem lesz a pofátokon bőr szerelmeskedni.
TERÉZ Megörült, Emília? Szerelmeskedni 'ma este? Különben is megesküdtünk a gyerekeink életére! És maga megbocsátott.
EMÍLIA Ismerem a férjemet, ha rájön a bagzás, a befőttesüvegnek is nekimegy.
KÁROLY *(halkan)* No, de Emília! Légy nyugodt. Legyél egészen nyugodt.

Valaki hatalmasat kiált

Mi az? Mi ez?
EMÍLIA *(kiáltozva kiszalad)* Viktor! Viktorkám! Mi történt?

Szünet. Majd megjelenik Emília, a karjában hozza az ájult Viktort

Tizenhetedik jelenet

Károly, Emília, Viktor, Eszter, Teréz

EMÍLIA Istenem! Miit vétettem! Ez már mindennél több!
Elájult a folyosón. Kérem, menjenek. Károly, kísérd el gyorsan Esztert és Terézt, és szaladj a doktorért.

Károly, Teréz és Eszter sietve távoznak. Emília Viktort lefekteti az ágyra, és melléje térdelve zokog

Tizennyolcadik jelenet

Emília és Viktor

EMÍLIA Viktor! Viktorkám! Báránkám! Édes jó fiacskám!
Mert te legalább az én fiam vagy. Ez biztos. Viktorkám, Emília és Károly gyermeke, esedezem hozzád, válaszoljál! Istenem, mit tegyek? Szűz Mária és Szent Péter és minden angyalok, legalább a nyelvét oldjátok fel, *hogy* válaszolhasson kétségbeesett édesanyja jajveszékülésére. Viktorkám, *na!* Hallgat. Meghalt. Meghaltál, Viktor? Azt éreznem kellene. Semmi sem olyan *érzékeny*, mint egy anya belső szervei. De nem érzek semmit.

Viktor felnyög, és megmozdul

El! Mozogsz! Tehát nem haltál meg! Hát akkor *meg* miért nem válaszolsz az anyádnak, mi? *(Megrázza)* Készakarva csinálod, csak *hogy* a sírba vigyél? Nem tudsz *beszélni*? Vagy *nem akarsz*? Na, hallod, egy, kettő, válaszolj ! Úgy, szóval makacsokodsz! Na, így is *jó*, te konok kis patkány! *(Felpofozza)*
VIKTOR Hát illik megütni egy beteg, szenvedő gyermeket? Mit érdemel az ez anya, aki haldokló fiát felpofozza, mi, mama?
EMÍLIA Bocsáss meg, bocsáss meg, Viktorkám ! Már azt sem tudom, hogy mit teszek. De hát miért nem válaszolsz?
VIKTOR Micsoda anya az olyan, aki haldokló fiát *üt-legeli*?
EMÍLIA Válaszolj, drágaságom, válaszolj !
VIKTOR Nos, legyen, válaszolok. Az ilyen anya nem anya, hanem szörnyeteg !
EMÍLIA Bocsáss meg, Viktorkám ! Hiszen már én is annyiszor megbocsátottam. Azok után, amit ma át-éltem, igazán elnéző lehetnél...

Viktor nemet int

Neked mindegy, nemsokára úgyis meghalsz ...
VIKTOR Azt hiszed, nemsokára meghalok?
EMÍLIA Jaj, dehogy! Hiszen fogalmam sincs, hogy mi bajod. Tényleg, mi bajod lehet tulajdonképpen? De ne aggódj ! Te még nem halatsz meg, túlságosan fiatal vagy.
VIKTOR Az ember bármikor meghalhat.
EMÍLIA De te nem halatsz meg, nem akarom, csak azt akarom, hogy megbocsáss !

VIKTOR Ugyan, anyám. Meghalok, mert meg kell halnom. És megbocsátok, mert meg kell bocsátanom. Íme, már meg is bocsátattam neked. *(Áldását adja az anyjára, aki zokogni kezd, és a fia kezeit csókolgatja görcsösen)*

VIKTOR Vannak koraérett gyerekek, akiknek kora-érettsége a zsenialitással határos. Vannak zseniális gyermekek.

EMÍLIA Milyenek?

VIKTOR Figyelj ide! Herkules már a bölcsőjében meg-fojtotta a kigyókat. Pascal játék karikával és botokkal felfedezte az euklideszi geometria alaptételeit, Mozart hatéves korában bámulatba ejtette hegedűjátékával a Luxemburg-palota előkelőségeit, a kis Fréderic egyszerre húsz ellenfelét verte meg szimultánban, végül pedig a legzseniálisabbat, Jézust, születése pillanatában Isten gyermekévé kiáltották ki. Ilyen előzmények kényszerítik Viktort, Károly és Emília Paumelle fiát, hogy kilencéves korában kilehelje a lelkét.

EMÍLIA Édes fiam!

VIKTOR Mert mondd, anyám, mi érdekes várhat még rám ebben a műtyűrökkel telezsúfolt családi hajlékban? Hátralevő életemben?

EMÍLIA Hát a munka meg a szeretteid szeretete. Hiszen egyedüli fiú vagy.

VIKTOR Na, ez az egyetlen, ami megmaradt számomra. Az egyetlen. Hátralevő életemet az egyedül-lét problémájának megoldására szentelhetném. Csak hogy én már ezen is túljutottam.

EMÍLIA Micsodán?

VIKTOR Hát az Egyedüllét filozófiai problémáján. Már hatéves koromban megtaláltam.

EMÍLIA Megtaláltad? *(Félre)* Szegénykém, félrebeszél! VIKTOR Igen, Heurékára! Megtaláltam az Egyedüllét mozgatórugóit.

EMÍLIA Szegény gyermekem! És mik azok?

VIKTOR Van kéznél papír és ceruza... hasonló a párhuzamosok problémájához ... levezetem ...

EMÍLIA Szaladok, hozok tollat ...

VIKTOR Nem érdemes. Most már úgysem lesz eröm leírni... Gyere, hajolj közelebb, neked azért elmagyarázom ...

Belép az apa, nyomában a doktorral

Tizenkilencedik jelenet Emília, Viktor,

Károly, a doktor, majd Lili

VIKTOR A fenébe is, már csak ez hiányzott! DOKTOR A! Hát itt van a mi kis betegünk! Hát hol

bibis a legényke? Fájikál az a csúnya hasikó? VIKTOR Igen, doktor úr. Fájikál. Itt a vékonyában. DOKTOR Aggodalomra semmi ok. Asszonyom, kérhet-

nék egy kanalat és egy törülközőt? Köszönöm. Fordulj meg, legényke, és fekdj a hasadra. Van láza? KÁROLY Nem tudom, látja, még ezt sem tudom. *(Idegesen kirohan)*

DOKTOR Mindjárt meglátjuk. *(Bedugja a hőmérőt Viktor hátuljába)*

Csönd. Károly visszajön, igen nyugtalan, mögötte Lili

LILI *(suttogva)* Asszonyom! Asszonyom!

EMÍLIA Pszt! Mit akar?

LILI Mondanom kell valamit. *(Félrehúzza Emíliát, és néhány szót a fülébe súg)*

EMÍLIA Lehetetlen!

Károly elindul kifelé

(Utána indul) Károly!

KÁROLY Mit akarsz?

EMÍLIA Hová mész? Gyere ide. *(Károly habozik, ezért megragadja a karját)* Azonnal add ide! Hallod?!

VIKTOR *(hason fekszik, nem lát semmit)* Papa, ne ellenkezz, nagyon beteg vagyok, és tényleg zavar a dohányfüst. Add oda a mamának a pipádat, és akkor legalább megszűnik a kísértés.

Károly odaadja a pisztolyt Emíliának. Mindketten igen döbbenetnek látszanak

Vigyázzon, doktor, ne nyúljon az Egyedüliség főmozgatójához.

DOKTOR Mit mond?

EMÍLIA Félrebeszél, doktor, félrebeszél.

KÁROLY Hogyne, félrebeszél.

Lili, aki idáig döbbenet figyelt, kimegy

Huszdik jelenet Voltak, kivéve Lilit

DOKTOR *(ránéz a hőmérőre)* Nem csoda, hogy félre-beszél, igen magas láza van.

EMÍLIA Mi a véleménye, doktor úr?

DOKTOR Várjon, megtapintom a pulzusát. *(Figyel)*

Harmincöt, harminchat, harminchét ...

VIKTOR ...harmincnolc, harminckilenc, negyven... KÁROLY Nos?

DOKTOR Hát ... nem is tudom ...

VIKTOR *(hörögve)* Juj, jaj, a mindenét! Jaj, de fáj!

A szülei letérdelnek az ágy lábánál. Viktor fájdalma csillapodik

Hány órákor születtem, mama?

EMÍLIA Pontosan este fél tizenkettőkor.

VIKTOR És most hány óra?

EMÍLIA Károly, hány óra?

KÁROLY Tizenegy huszonnyolc.

VIKTOR Nos, akkor legfőbb ideje, mama, hogy eláruljam neked az Egyedüllét mozgatórugóit ... Az Egyedüllét... mozgatói ...

KÁROLY Végül is, doktor úr, miben hal meg? DOKTOR Hát, ugye, az orvostudomány mai állása szerint ...

VIKTOR *(félbeszakítja)* A Haláltól halok meg. Ez az Egyedüllét harmadik és utolsó mozgatója ... DOKTOR Mit mond?

KÁROLY Sohasem értettem ezt a gyereket.

EMÍLIA És az első kettő? Viktor, az első két mozgató?

Gyorsan, már tizenegy huszonkilenc van.

VIKTOR Az első kettő? *(Csönd)* Azokat elfelejtettem. *(Meghal)*

DOKTOR íme, így végzik a fafejű gyermekek! *(El-megy)*

Sötét. Két dörrenés hallatszik. Ismét világos lesz. Emília és Károly az ágy lábánál fekszenek, közöttük füstölő revolver. Kinyílik az ajtó, belép a cseléd. Meg-látja a hullákat és felsikolt

LILI De hiszen ez tragédia! *Függöny*

Felelős kiadó: Siklósi Norbert, a Lapkiadó Vállalat vezérigazgatója
60 3403 Pátia Nyomda - Felelős vezető: Vass Sándor vezérigazgató